

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет економічних наук
Кафедра фінансів

Кваліфікаційна робота

освітній ступінь - бакалавр

на тему : «**СТІЙКІСТЬ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ (НА ПРИКЛАДІ
СТРАХОВОГО РИНКУ)**»

Виконав: студентка 4-го року навчання,
спеціальність 072
«Фінанси, банківська справа та
страхування»

Щука Юлія Андріївна

Керівник: Бридун Є.В.
кандидат економічних наук, доцент

Рецензент: Подолець Р.З.

Кваліфікаційна робота захищена

з оцінкою « _____ »

Секретар ЕК _____ Донкоглова Н.А.

« _____ » _____ 2021 р.

Київ 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВИЙ РИНОК.....	5
1.1 Сутність, роль та функції фінансового ринку.....	5
1.2 Теоретичні поняття стійкості фінансових ринків.....	13
1.3 Фінансова стійкість страхових компаній.....	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВОГО РИНКУ.....	26
2.1. Аналіз сучасного стану та розвитку страхового ринку України.....	26
2.2. Оцінка фінансової стійкості на прикладі страхових компаній.....	37
2.3 Економетричне дослідження стійкості страхового ринку.....	50
РОЗДІЛ 3. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ СТІЙКОСТІ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	59
3.1. Результати розвитку страхового ринку України.....	59
3.2. Перспективи подальшого розвитку страхового ринку України.....	64
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	80
ДОДАТКИ.....	86

ВСТУП

Актуальність теми. Ефективно функціонуючий страховий ринок є невід’ємною складовою фінансової інфраструктури країн з ринковою економікою. В умовах невизначеності та широкого спектру ризиків страхові компанії покликані надавати надійний страховий захист юридичним і фізичним особам, сприяючи їх ефективному функціонуванню та забезпечуючи їх впевненість у майбутньому. Стійкість страхових компаній є не лише важливою передумовою їх виживання, але й запорукою успішної реалізації їх місії та стратегічних цілей.

Мета і завдання дослідження. Метою є визначення поняття фінансової стійкості, аналіз нормативно-правової та законодавчої бази і показників фінансової стійкості.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- Визначити сутність, роль та функції фінансового ринку;
- розглянути теоретичні поняття стійкості фінансових ринків і страхових компаній;
- аналіз та оцінка фінансової стійкості страхового ринку України;
- проаналізувати розвиток страхового ринку України;
- визначити перспективи фінансового ринку України, на прикладі страхового.

Об'єктом дослідження є стійкість фінансового ринку (на прикладі страхового ринку).

Предметом дослідження є теоретичні і практичні питання оцінки фінансової стійкості страхових компаній.

Методи дослідження є: метод наукової абстракції, метод дедукції, метод аналізу і синтезу, метод якісного і кількісного аналізу, метод порівняння, логічний метод, статистичні методи, метод аналогії, метод деталізації.

Інформаційною базою написання роботи є: статистична інформація, праці вітчизняних та зарубіжних науковців з обраної тематики, матеріали державної

статистики, законодавчі акти та матеріали НБУ, Інтернет-ресурс.

Практичне значення одержаних результатів.

- Проаналізовані сучасні тенденції розвитку страхового ринку;
- Зроблені висновки про розвиток окремих сегментів страхового ринку та його фінансову стійкість;
- Може використовуватися для виявлення слабких ланок у певній страховій компанії;
- Цінність роботи також в економетричному дослідженні стійкості страхового ринку України, де визначається, який фактор найбільше впливає на стійкість ринку.

Науковою новизною роботи є розширення та доповнення відомих теорій про стійкість фінансових ринків, а також економетричне дослідження стійкості страхового ринку.

У першому розділі розглянуто поняття, сутність та роль фінансових ринків, а також фінансову стійкість страхових компаній.

У другому розділі проаналізовано ситуацію на страховому ринку України, а також розроблено модель стійкості страхового ринку.

У третьому розділі було виявлено проблеми та визначено перспективи розвитку фінансового ринку України, на прикладі страхового ринку та відображено зарубіжний досвід країн.

Ключові слова – фінансовий ринок, фінансова стійкість, страховий ринок, платоспроможність, стабільність.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВИЙ РИНОК

1.1 Сутність, роль та функції фінансового ринку

У процесі розвитку економіки України фінансові ринки стають дедалі важливішими, їх ефективність у забезпеченні оздоровлення економіки та здатність забезпечити належний рівень інвестицій через накопичення тимчасових вільних фінансових ресурсів. Стабільний та добре розвинений фінансовий ринок необхідний для стабільного розвитку всіх секторів та сектору економіки.

"Фінансові ринки - це ціла система економічних відносин, що виникають між тими, хто безпосередньо бере участь у формуванні попиту та пропозиції на певну послугу. Він продає, розподіляє та перерозподіляє фінансові активи, що належать економічним суб'єктам Росії. Фінансові послуги, пов'язані з процес. Країни, регіони, світова економіка »[2, с.56].

Це приклад тлумачення цього поняття зарубіжними та вітчизняними авторами в таблиці 1.1. (Див. Додаток А)

Існування різноманітних, а часом і суперечливих визначень поняття "фінансові ринки" відображає складність цієї категорії [10, с.35].

Отже, аналіз усіх визначень фінансових ринків можна узагальнити наступним чином: Фінансовий ринок - це особливий ринок, де є попит та пропозиція, а фінансові інструменти, активи та послуги, необхідні для процесу тиражування, купуються та продаються. За підрозділом підрозділу.

Для нормального функціонування національної економіки фінансові ресурси повинні постійно мобілізуватися, розподілятися та перерозподілятися. Для цього в економічній системі держави існує два механізми. Це фінансовий ринок, який мобілізує кошти шляхом оподаткування та розподіляє та перерозподіляє капітал.

Характер та роль фінансових ринків у національній економіці найбільш повно з'ясовані у його функції, основними з яких є:

1. Мобілізація заощаджень для фізичних осіб, приватних компаній, державних установ та іноземних інвесторів, а також перетворення накопичених коштів у позики та інвестиційний капітал.

2. Усвідомити вартість, яка втілена у фінансових активах, та організувати процес надання фінансових активів споживачам (покупцям, вкладникам).

3. Перерозподілити корпоративні кошти на взаємовигідних умовах для більш ефективного використання.

4. Фінансові послуги для учасників бізнес-циклу та фінансова підтримка процесу інвестування у виробництво, розширення виробництва та участі у капіталі на основі визначення найбільш ефективного використання капіталу в інвестиційному секторі.

5. Вплив на прискорений обіг готівки та оборот капіталу, що сприяє посиленню економічних процесів.

6. Формування ринкових цін на окремі види фінансових активів.

7. Формування умов для мінімізації страхової діяльності та фінансових та комерційних ризиків.

8. Бізнес, пов'язаний з імпортом та експортом фінансових активів. Інші фінансові операції, пов'язані із зовнішньоекономічною діяльністю.

9. Позики уряду та органам місцевого самоврядування шляхом розміщення цінних паперів уряду та органів місцевого самоврядування.

10. Розподіл державних кредитних ресурсів та їх розміщення серед учасників ділового циклу.

Фінансові ринки виконують багато важливих функцій.

1. Забезпечує таку взаємодію між покупцями та продавцями фінансових активів, і як результат, ціни та фінансові активи встановлюються і одночасно врівноважують їх попит та пропозицію.

На фінансових ринках кожен інвестор має певні міркування щодо прибутковості та ризику майбутніх інвестицій у фінансові активи. При цьому,

звичайно, враховується поточна ситуація на фінансових ринках: мінімальні процентні ставки та рівні процентних ставок, які відповідають різним рівням ризику. Емітенти фінансових активів прагнуть забезпечити інвесторам рівень рентабельності інвестицій, необхідний їм для збереження конкурентоспроможності на фінансових ринках. Таким чином, на ефективно керованому фінансовому ринку формується рівноважна ціна фінансових активів, яка задовольняє як інвесторів, так і емітентів, а також фінансових посередників.

2. Фінансові ринки запроваджують механізм викупу фінансових активів у інвесторів та підвищення ліквідності цих активів.

Викуп фінансових активів у інвесторів забезпечується фінансовими посередниками, дилерами ринку, які готові придбати належні їм фінансові активи, коли вони в них потребують. Чим ефективніше функціонує фінансовий ринок, тим більш ліквідним він надає фінансовим активам, що на ньому циркулюють. Інвестори можуть швидко та віртуально перетворити фінансові активи в готівку в будь-який час без втрат.

Фінансові посередники готові не тільки купувати фінансові активи, але й продавати їх інвесторам за потреби. Постійно купуючи та продаючи фінансові активи, фінансові посередники не тільки забезпечують ліквідність фінансових активів на ринку, але також стабілізують ринок та спричиняють значні коливання цін, пов'язані з цим. Зміни в діяльності емітентів цих активів.

3. Фінансовий ризик не тільки допомагає кожному кредитору (позичальнику) знайти контрагента за договором, але й значно зменшує експлуатаційні та інформаційні витрати.

Фінансові посередники, які здійснюють великий обсяг бізнесу із залучення інвестицій та засобів, зменшують відповідні ризики ведення бізнесу за допомогою фінансових активів для учасників ринкових витрат. Як на фондовому ринку, так і на ринку облігацій та на кредитному ринку посередники відіграють важливу роль у передачі капіталу. Ця роль особливо помітна при фінансуванні посередників з компаніями, які не мають найвищих кредитних рейтингів, і їх кількість є важливою у багатьох країнах світу. Фінансові посередники зменшують витрати за рахунок

економії на масштабі та вдосконалення процедур оцінки цінних паперів, емітентів та позичальників на кредитному ринку.

Для нормального функціонування національної економіки фінансові ресурси повинні постійно мобілізуватися, розподілятися та перерозподілятися. Для цього в економічній системі держави існує два механізми. Це фінансовий ринок, який мобілізує кошти шляхом оподаткування та розподіляє та перерозподіляє капітал. Фінансовий ринок - це особливий ринок, на якому спеціальні товари купують і продають і пропонують використовувати їх деякий час або назавжди у формі позики [1, с. 90].

Таблиця 1.2 Характеристика функцій фінансового ринку

Функції	Характеристика функцій
Мобілізаційно-трансформаційна	Залучення фінансових ресурсів від різних суб'єктів-донорів, акумулювання розрізнених заощаджень економічних суб'єктів та їх трансформація за допомогою інструментів фінансового ринку у фінансові активи
Перерозподільна	Забезпечення процесу трансферу капіталу за допомогою інституцій фінансового ринку від суб'єктів та секторів, що мають надлишок фінансових ресурсів, до учасників економічних відносин, які не здатні самотійно в повному обсязі реалізувати потребу в фінансових ресурсах
Координуюча	Фінансовий ринок виступає інституцією, яка забезпечує взаємодію покупців і продавців різних фінансових активів і, як наслідок, сприяє збалансуванню попиту та пропозиції на ринку і формуванню рівноважної ціни
Інформаційна	Фінансовий ринок є своєрідним барометром волатильності національної економіки, а тому дослідження коливань на ньому дозволяють отримати інформацію щодо потенційно можливих сфер інтенсифікації деструктивних та дестабілізаційних процесів

Продовження Таблиці 1.2

Функції	Характеристика функцій
Стимулююча	Виступаючи посередником в процесі мобілізації, трансформації та перерозподілу фінансових ресурсів, фінансовий ринок сприяє розвитку реального сектору економіки та є стимулятором економічної активності господарюючих суб'єктів
Захисна	Фінансовий ринок створює передумови для хеджування фінансових ризиків за допомогою використання похідних фінансових інструментів.

Джерело: складено автором на основі даних [11]

Ефективність фінансових ринків визначається послідовністю та об'єктивністю їх організаційних та регуляторних засобів.

Першою формою фінансових ринків є світові валютні та фондові ринки, що розпочалися в 1970-х роках. Саме в цей час була запроваджена система плаваючого курсу валют і була створена перша електронна система торгівлі валютами та цінними паперами. На сьогодні фінансовий ринок має такі складові [12, с. 56]:

1. Ринки матеріальних активів.
2. Ринки цінних паперів.
3. Ринки деривативів (ф'ючерсів, форвардів).
4. Ринки заставних.
5. Ринки споживчого кредиту.
6. Ринки інвестицій.
7. Ринки валютних коштів

Існує кілька факторів виникнення та розвитку фінансових ринків. Основними, що відображають цю деталь, є:

- Прикордонний рух фінансових ресурсів.
- Технічний прогрес та швидкий розвиток інформаційних технологій.

-Підсилення конкуренції на світовому ринку між вітчизняними та іноземними фінансовими установами.

-Формування нових складових фінансових ринків.

"З точки зору суб'єкта господарювання, який управляє фінансовим ринком, ми можемо представити інституційну структуру фінансового ринку. Основними суб'єктами фінансового ринку є держави, населення, учасники спеціалізованих ринків, тобто фінансові установи. Учасники інфраструктури, нефінансові установи та зовнішні ринки »[13, с. двадцять п'ять].

Товари на фінансових ринках - це фінансові ресурси, тобто грошові кошти, що утворюються в процесі розподілу, перерозподілу та використання валового внутрішнього продукту, що генерується з часом в національній економіці. Однак це твердження не схвалюється усіма вченими та вченими, і деякі люди розглядають фінансові ринки на основі плати та попиту та пропозиції з точки зору фінансового перерозподілу через фінансові ринки. Я розглядаю це. .. Отже, кошти, які є у вільному доступі для населення та економічних агентів, та ті, що зосереджені у грошових коштах, слід мобілізувати та перерозподілити. Отже, фінансові ринки є основою всієї системи, оскільки вона впливає на ефективність, стабільність та стійкість фінансової системи та гарантує виконання функцій, які жодна з її складових не може виконувати в процесі розподілу ресурсів. Тому, якщо фінансові ринки функціонують ефективно, необхідно тимчасово мобілізувати та використовувати безкоштовні фінансові ресурси. "Фінансові ринки виникли внаслідок необхідності додаткових форм мобілізації коштів для підтримки національної економіки. Тобто фінансові ринки є ідеальними та перспективними для країни, що відображає попит та пропозицію фінансових ресурсів. І це може можна стверджувати, що це має бути найнижча вартість. 60]

У сучасній економіці не буде перебільшенням сказати, що ступінь розвитку фінансового ринку характеризується кількістю та типом фінансових посередників та обсягом фінансів. Послуги, які вони надають учасникам ринку. Вітчизняне законодавство розмежовує двох фінансових посередників: банківську систему (національні банки, універсальні банки, спеціалізовані банки) та небанківські

фінансові установи. Типи небанківських фінансових установ - це кредитні спілки, страхові компанії, ломбарди, приватні пенсійні фонди, лізингові компанії та факторингові компанії.

"Важко переоцінити роль і значення банківського ринку в сучасному світі. Як окрема фінансова установа, банківський ринок забезпечує безперервний обіг готівки та оборот капіталу. Економічний, організаційний та інтегрований у правову структуру, національну банківську діяльність система, для управління фінансовими ресурсами та реалізації економічних вигод суспільства "[14].

"За словами В. Левченка, ринок небанківських фінансових послуг включає всі юридичні особи, які є частиною фінансового ринку, на якому небанківські фінансові установи надають фінансові послуги і не є банками відповідно до законодавства України. Включено до складу держави Реєстр »[15, с. 20].

Зростає значення небанківських установ. По-перше, існування небанківських банків урізноманітнює фінансову систему країни та зменшує її вразливість до кризи (на відміну від банківського сектору). По-друге, небанківські організації мають власні продукти, які банківський сектор не може запропонувати, що посилює конкуренцію на фінансових ринках, що є позитивним розвитком. Їхня продукція може задовольнити потреби як підприємців, так і приватних осіб. По-третє, у розвинутих країнах ринок небанківських фінансових установ займає більшість фінансового сектору.

Фінансові посередники виконують кілька важливих функцій.

-Встановить ринкову рівновагу шляхом узгодження попиту та пропозиції.

-Зниження ризику шляхом диверсифікації.

-Підвищення ліквідності фінансових продуктів за допомогою управління портфелем

Одним з найважливіших сегментів ринку небанківських фінансових установ можна назвати страховий ринок, рівень розвитку якого є показником ефективності діяльності вітчизняних фінансових установ. Він є важливим гравцем, який впливає на економічний розвиток країни, сприяє відродженню ділового світу

та свідчить про стан ділового середовища країни.

Оскільки фінансові ринки мають фундаментальний вплив на ефективне функціонування української фінансової системи, її стабільність та стабільність, як правило, безпосередньо залежить від належного функціонування та сили фінансових ринків.

Щоб побудувати ефективний фінансовий ринок, потрібно дотримуватися певних принципів.

-Безкоштовний доступ до ринкової інформації та ринкових продуктів для всіх учасників фінансового ринку.

-Прозорість ринку та реальний захист інвесторів.

-Ліквідність фінансових інструментів на ринку;

-Конкуентоспроможність та ефективність;

-Дотримання міжнародних стандартів.

Фінансові ринки мають досить складну внутрішню структуру, і коли всі їх компоненти задіяні, їх успішна функціональність досягає максимальної ефективності. Для вдосконалення фінансових ринків необхідно проводити операції, спрямовані на довгостроковий розвиток та стабільність.

1.2 Теоретичні поняття стійкості фінансових ринків

Національна фінансова система включає банки, ринки цінних паперів, пенсійні та інвестиційні фонди, страхові компанії, ринки інфраструктури, центральні банки, а також регулятори та наглядові органи. Ці установи та ринки забезпечують основу для управління економікою та грошово-кредитної політики, сприяючи заощадженню інвестицій і тим самим підтримуючи економічне зростання. Проблеми у фінансовій системі не лише перешкоджають фінансовому посередництву, але й підривають ефективність грошово-кредитної політики, посилюють рецесію, спричиняють відтік капіталу та тиск на обмінний курс, а також

великі суми, пов'язані з фінансовою підтримкою проблемних фінансових установ. Це може призвести до фінансових витрат. Крім того, посилене взаємодія між фінансовими установами та посилення фінансово-торгових відносин між країнами може дозволити фінансовим потрясінням в одній юрисдикції швидко поширюватися через фінансовий сектор та кордони. Тому добре регламентована, добре керована та надійна фінансова система є важливою для внутрішньої та міжнародної економічної та фінансової стабільності [16].

Стійкою є фінансова система, в якій фінансові посередники, ринки та ринкова інфраструктура сприяють постійному потоку коштів між вкладниками та інвесторами та сприяють зростанню економічної активності. І навпаки, фінансова нестабільність є серйозним порушенням цього арбітражного процесу і може мати негативний вплив на реальну економіку. З цієї точки зору захист фінансової стабільності можна розглядати як перспективну задачу, спрямовану на виявлення вразливих місць у фінансовій системі та, по можливості, пом'якшення наслідків. Деякі з цих вразливих місць виявляють макроекономічні аспекти, такі як зміни в балансах домогосподарств та підприємств та розвиток ринків кредитів та активів, які можуть вплинути на рівень та розподіл фінансових ризиків в економіці. Я чекаю. .. Інші вразливі місця стосуються способу оцінки та управління різними ризиками фінансовими посередниками та учасниками фінансового ринку. Стабільна фінансова система - це система з добре розробленим механізмом врегулювання криз, який керує проблемними фінансовими установами та не підриває довіру громадськості до фінансової системи [17].

З точки зору основних учасників, фінансові ринки складаються з двох основних сегментів: банківського сектору, який представляє фінансові ринки, та ринку небанківських фінансових установ, який насамперед представляє ринки капіталу. Такі сектори історично розвивалися в процесі внутрішнього економічного розвитку і є актуальними і сьогодні. Кількісно на ринку небанківських фінансових установ переважають банки, що демонструє відносно високий рівень розвитку. Що стосується активів, банки домінують на фінансових ринках.

Банківські фінансові установи та страховики мають найбільшу частку сьогоднішніх фінансових ринків, оскільки вони є найбільш активним сектором та мають найбільшу ресурсну базу, а отже, економічний розвиток, стабільність, інвестиційний клімат, і це має прямий вплив на фінансовий стан населення в цілому. Ринок страхування є невід'ємною частиною економіки кожної країни. Його роль та значення важливі, оскільки цей сегмент фінансових ринків є ключовим для стійкого економічного розвитку та покращення суспільного добробуту. Стабільність фінансових ринків у цілому в значній мірі залежить від стабільності страхового ринку як його частини.

Стабільність страхового ринку - це "його функція ринку протистояти впливу зовнішніх загроз та внутрішніх коливань, зберігаючи основні параметри свого розвитку та забезпечуючи належне покриття ризиків та ефективні системи. Це слід розуміти як" характеризує здатність " . Перерозподіл ризику. Підтримка національної фінансової безпеки »[18, с. 8].

Фінансова стійкість страховика залежить як від зовнішніх, так і від внутрішніх факторів. В основному економічно назовні Психологічні та екологічні фактори. Внутрішньо він включає фінансові та нефінансові фактори, такі як розмір капіталу, страхові резерви, збалансований страховий портфель, інвестиційні політики страховиків та фактори управління.

"Для забезпечення стабільності страхового ринку страховикам потрібно співпрацювати з такими об'єктами інфраструктури, як банки, організації та рейтингові агентства, які визначають рейтинги емітентів боргових цінних паперів, в які вони інвестують свої страхові резерви. Тому, чим точнішими є рейтинги цих організацій, тим надійніше розміщення страхових резервів. Це залежить від стабільності кожного страховика ». [19, с. 40].

Не менш важливим елементом фінансових ринків є банківський сектор. Він розпоряджається грошима, забезпечує їх перерозподіл, тим самим працюючи на благо суспільства та задовольняючи цю вигоду.

Фінансова нестабільність має значний вплив на економіку в цілому та окремі її елементи. Фінансова нестабільність може призвести до фінансової кризи,

яка негативно вплине на економіку. Отже, міцна, стабільна та міцна фінансова система є надзвичайно важливою для підтримки ефективного розподілу ресурсів та розподілу ризиків в економіці.

Однією з головних місій центрального банку є сприяння та підтримка фінансової та фінансової стабільності для сприяння здоровій економіці та сталому розвитку.

"Слід зазначити, що за останнє десятиліття проблема збереження фіскальної стабільності стає все більш серйозною. Тому в багатьох країнах центральні банки зобов'язані оцінювати стабільність фінансової системи. Він відповідає за або координує національна програма." [8, с. 111].

"На цьому етапі світової практики постійний моніторинг фінансової стабільності банківської системи є важливою сферою діяльності центрального банку та частиною його інформаційно-аналітичної діяльності, роблячи тим самим прозорою монетарну політику. Покращує стабільність та передбачуваність, ринкову дисципліну. Діяльність центрального банку в галузі моніторингу фінансової стабільності, як правило, відображається у відповідних розділах статистичних досліджень центрального банку та окремих діагностичних програмах банківської системи. [20].

"Підготовка до огляду фінансової стабільності є відносно новим напрямком для центральних банків. Такі перші дослідження були проведені центральними банками Великобританії та Скандинавії в середині 1990-х років, в першу чергу через банківську кризу. [21]" Одночасно , більшість країн дотримуються міжнародних стандартів, працюючи над оглядами, зокрема показниками фінансової стабільності, розробленими Міжнародним валютним фондом та Світовим банком ".

"Стабільність банківської системи характеризується надійністю, збалансованістю, пропорційністю, стабільним балансом і здатністю зберігати її структурні елементи протягом тривалого періоду часу. Енциклопедія" стабільна "(стабільна) в літературі. Це вказує на те, що вона є синонімом терміна "стабільність" (здоров'я), а також терміна "стабільність". Термін "стабільність"

пропонується використовувати переважно на макrorівні, а термін "стабільність" використовується на мікрорівні для аналізу окремих елементів фінансової системи чи фінансової установи. Слід також зазначити, що стабільність банківської системи є фактором забезпечення стабільності фінансово-економічної системи та економічної безпеки держави. Сприяння або забезпечення стабільності банківської системи сьогодні є однією з ключових функцій центральних банків »[13, с. 416–417].

Аналіз економічної літератури, залежно від контексту дослідження, фінансова стійкість розуміється як характеристика стану фінансових ресурсів, залежності від фінансових ресурсів, результатів діяльності, його платоспроможності та стану бухгалтерського обліку, що гарантує ліквідність. Він показав, що прибутковість та кредитоспроможність.

"Національний банк України визначає Індекс фінансової стабільності (IFS) на основі методології Міжнародного валютного фонду у Довіднику з редагування показників фінансової стабільності (МВФ, 2006 р.). Дані 12 Редагуються та розподіляються основними компаніями, що приймають депозити IFS (банками) "[9].

Існує кілька підходів до визначення економічної природи фінансової стійкості банківської системи.

Фінансова стійкість банківської системи характеризується такими характеристиками:

1. Банківська система ефективно і постійно сприяє руху ресурсів між різними моментами часу.
2. За відносно успішних умов управління майбутні ризики визначаються та оцінюються з достатньою точністю.
3. Банківська система може легко поглинути несподівані події та потрясіння фінансової системи та реальної економіки.

Таблиця 1.3 Підходи до визначення поняття «фінансова стійкість»

№	Автор	Суть визначення
1	Г.В. Савицька	«Здатність суб'єкта господарювання функціонувати та розвиватися, зберігаючи рівновагу своїх активів і пасивів у мінливому внутрішньому та зовнішньому середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого розвитку» [23, с. 112].
2	Бланк І.А.	«Характеристика фінансового стану підприємства, що забезпечується високою часткою власного капіталу в загальній сумі фінансових ресурсів, які використовуються» [4, с.67]
3	Грабовецьки й Б.Є.	« Надійно гарантована платоспроможність, рівновага між власними та залученими засобами, довіра кредиторів та інвесторів та рівень залежності від них, наявність такої величини прибутку, який би забезпечив самофінансування» [24, с.98].
4	Мних Є.В., Старостенко Н.В.	«Економічна категорія, яка досягається за умови стабільного перевищення доходів над витратами, вільного маневрування грошовими коштами та стійкого економічного зростання і визначається раціональною забезпеченістю потреб підприємства фінансовими ресурсами для ефективної діяльності в ринкових умовах.» [25, с.45].
5	Белінська Я.В.	«Властивість фінансової системи з мінімальними витратами змінювати основні характеристики розвитку відповідно до трансформацій економічної системи та зовнішніх впливів» [26, с. 73].

Джерело: складено автором на основі даних [4,23-26]

Отже, фіскальна стабільність - це стан економіки, при якому ресурси

ефективно перерозподіляються між економічними суб'єктами, і завдяки цьому стан дохід - це більше, ніж витрати і забезпечує високу платоспроможність. Тоді можна зробити висновок.

Фінансова система вважається стабільною, якщо:

- 1) Ефективно перерозподілити ресурси від власників заощаджень до інвесторів.
- 2) Фінансовий ризик ретельно оцінюється та належним чином управляється.
- 3) Фінансова система може поглинути шок без значних негативних наслідків.

Враховуючи, що українська банківська система в даний час є найсильнішим учасником вітчизняного ринку фінансових послуг, і її діяльність має значний вплив як на загальну ситуацію на фінансових ринках, так і на стратегію учасників цих ринків., Національний банк оцінює рівень та динаміку Зовнішнього боргу Розслідування навантажень та моніторинг використання зовнішніх кредитів та позик розробили власну метричну систему. Він складається з 18 показників, які повністю відображають ризики, яким може піддатися українська банківська та фінансова система.

- Чисті прямі іноземні інвестиції у ВВП (%);
- Зовнішній фінансовий важель;
- Дефіцит поточного балансу проти ВВП (%);
- Всього зовнішній борг та його ключові компоненти (1 млн. Дол. США).
- Структура харчування загального зовнішнього боргу (%);
- Структура загального зовнішнього боргу, пов'язаного з основними позичальниками (%);
- Усього зовнішнього боргу (%) експорту товарів та послуг.
- Усього зовнішнього боргу до ВВП (%);
- Погашення загального зовнішнього боргу та послуг на експорт
- Товари / послуги (%);
- Валютні резерви проти ВВП (%);
- Усього зовнішнього боргу (%) за валютними резервами;
- Короткостроковий зовнішній борг перед валютними резервами (%);

- ВВП (%) валютних резервів за мінусом державного та гарантованого державою боргу.
- Резерви іноземної валюти за мінусом державного та гарантованого державою боргу мінус короткостроковий зовнішній борг до ВВП (%).
- Короткостроковий зовнішній борг та поточний рахунок (%) у міжнародних резервах.
- Чисті прямі іноземні інвестиції (%) у короткостроковий зовнішній борг та поточний рахунок платіжного балансу та платіжного балансу.
- Валютні резерви на місяць майбутнього імпорту товарів та послів;
- Інші показники, що характеризують стійкість економіки до зовнішніх шоків.

Ці показники визначаються відповідно до методології МВФ, описаної у Довіднику з редагування показників фінансової стабільності (2006). Ця система є першою офіційною системою показників Японії для оцінки зовнішнього фінансового ризику та ризику банківських установ.

Система показників, що використовується для оцінки фінансової стійкості компанії, повинна відповідати таким вимогам: [27]

- 1) Фінансові коефіцієнти вигідні і повинні дати загальну картину фінансової стабільності компанії.
- 2) Для всіх казначейських коефіцієнтів потрібно надати мінімально задовільний рівень або діапазон критеріїв зміни.
- 3) Коефіцієнти обчислюються лише відповідно до фінансової звітності компанії.
- 4) В економічному сенсі фінансові коефіцієнти повинні бути в одному напрямку. Наприклад, збільшення коефіцієнта означає поліпшення фінансового стану.
- 5) Фінансовий коефіцієнт повинен сприяти рейтингу компанії порівняно з іншими компаніями та протягом певного періоду часу.

В останнє десятиліття забезпечення фінансової стабільності стало одним із ключових завдань більшості центральних банків світу. "Про Національний банк

України" Закон України також визначає сприяння фінансовій стабільності як одну з основних функцій Національного банку. Національний банк України розробляє систему забезпечення фінансової стабільності, враховуючи його багатий зарубіжний досвід.

«Національний банк розділяє відповідальність з Міністерством фінансів, НКЦПФР," Нацкомфінпослуг "та ФГВФО щодо підтримання фінансової стабільності. Указ Президента України від березня 2015 року за участю керівників основних регуляторів фінансового ринку. Створена міжгалузєва рада для високий рівень фінансової стабільності» [28].

1.3 Фінансова стійкість страхових компаній

Стабільне функціонування національної економіки та її майбутнє зростання залежить від розвитку та зміцнення систем страхування для захисту прав власності приватних осіб та корпорацій. Щоб максимізувати потенціал страхування, потрібні спільні зусилля держави, громадян, корпорацій та страхової галузі. Сталий розвиток страхової компанії, яка є головним гравцем національної страхової системи, залежить від рівня її фінансової стійкості. «Фінансова стабільність страховика» означає стан та якість фінансових ресурсів страховика. Страховики можуть повністю та своєчасно виконувати всі свої зобов'язання в плавному діловому середовищі та гарантувати відновлення своїх фінансових результатів. Необхідний рівень. За негативними факторами [29, с. 90].

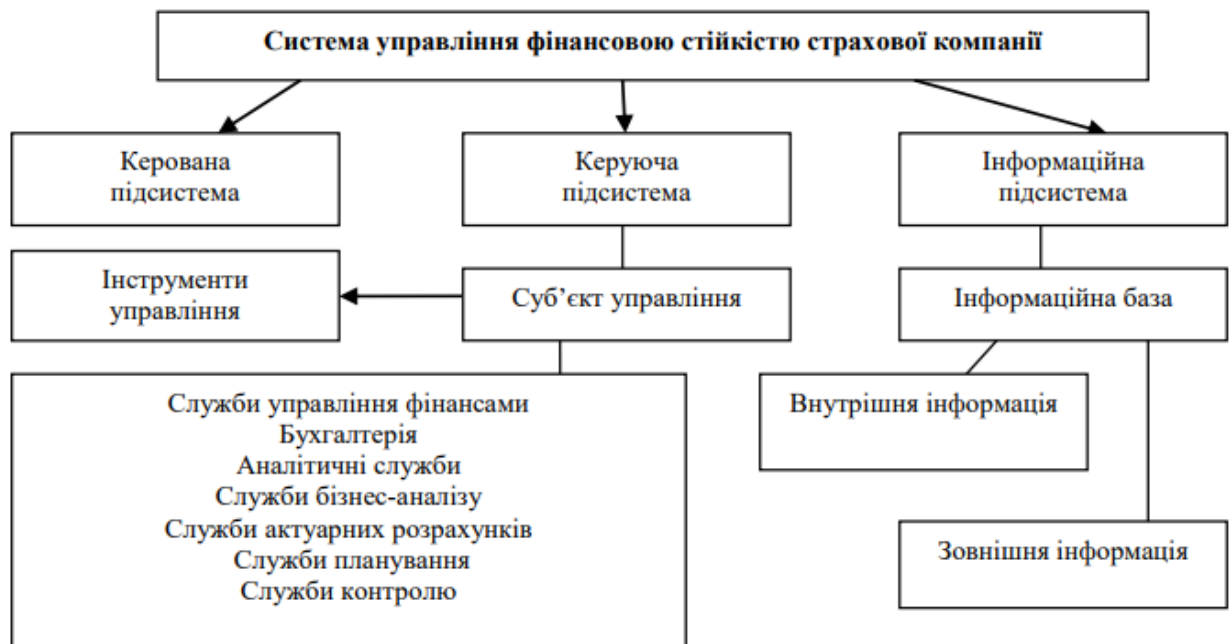
Фінансова стабільність характеризує результати діяльності компанії та є важливим показником прийняття рішень потенційним страхувальником при виборі страховика, якому довіряють, і підлягає особливій увазі регуляторів.

Управління фінансовою стабільністю страховика включає об'єктивні рішення щодо поточних та майбутніх умов, узгоджене управління фінансовими ресурсами страховика та підбір адміністративних рішень для забезпечення

фінансової стабільності.

Іншими словами, система управління фінансовою стабільністю страховика - це сукупність інструментів управління, які суб'єкт управління використовує та управляє ними для забезпечення фінансової стабільності страховика. Система управління фінансовою стійкістю - це сукупність взаємопов'язаних елементів, що відображають відповідні засоби управління фінансовою стабільністю страховика, основними елементами яких є [30, с. 161]:

- керована підсистема (об'єкт управління);
- керуюча підсистема (суб'єкт управління);
- інформаційно-аналітичне забезпечення (інформаційна база) (рис. 1.1).

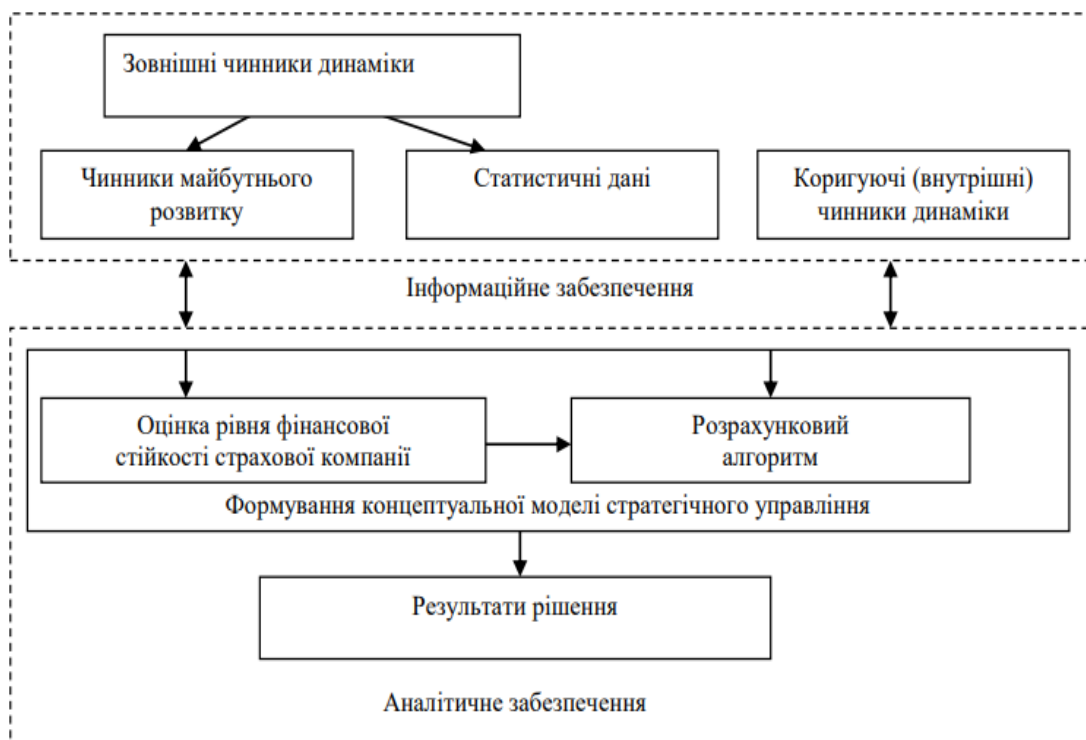
Рисунок 1.1 Система управління фінансовою стійкістю страхової компанії.

Підсистема управління - це сукупність підрозділів, яким доручена можливість управління фінансовою стійкістю страховика. Сюди входять послуги з управління фінансами, бухгалтерські послуги, послуги з аналітики, послуги з управління бізнес-аналітикою, послуги актуарного управління, послуги з планування, послуги з управління та інше. Інструменти фінансового управління страховика включають аналітику, планування, регулювання та управління. Метою управління є фінансова стійкість страхових компаній та можливість їх

забезпечення. Слід зазначити, що ефективність системи управління фінансовою стабільністю страховика гарантується за кількома принципами. "Фокус корпоративної поведінки для досягнення конкретних цілей. Послідовність на стратегічному і тактичному рівнях управління. Уніфікація цілей, результатів і значень" [30, с. 162].

Методологічною основою системи управління фінансовою стійкістю страховика є підтримка інформації та аналізу, повнота, надійність та своєчасність яких залежить від загального рівня ефективності системи управління.

На основі інформаційно-аналітичної підтримки можна визначити, в якому напрямку страховик управляє своєю фінансовою стійкістю (рис. 1.2).

Рисунок. 1.2 Схема прийняття рішення про розвиток процесу управління фінансовою стійкістю страхової компанії. Джерело: [30, с. 163]

Оцінюючи фінансову стійкість страховика, ми використовуємо важливу інформаційну базу, що складається з макроекономічних показників, зведених фінансових звітів та показників балансу, ринкових фінансів та мікроекономічних установ. Вважається, що потрібно включати три типи інформації [31, с. 430]:

1) Загальна економічна та макроекономічна інформація, яка виконує функцію допоміжної інформації та має загальну економічну характеристику.

2) Мікроекономічна інформація, що дозволяє реалістично оцінити рівень фінансової стійкості страховика на основі розрахунку необхідних показників.

3) Інформація про сферу фінансової стійкості страхових компаній.

З цієї точки зору методологічною основою забезпечення фінансової стабільності є зміцнення фінансової стабільності шляхом координації інформаційної бази та побудови системи показників стабільності, моніторингу та аналізу, стрес-тестування та політики розвитку страховиків, а також містить рекомендації щодо запобігання фінансовій кризі.

Ключовим питанням оцінки ефективності сучасних систем управління фінансовою стабільністю страховиків є система коефіцієнтів оцінки, яка враховує умови об'єктивності, достатності, порівнянності, вигоди та специфіки діяльності.

Система фінансової стійкості страховика повинна включати регулярні оцінки та прогнози ключових показників ефективності. Це дає вам розуміння рівня стабільності та платоспроможності вашої компанії та дозволяє приймати більш здорові адміністративні рішення. На основі цього аналізу [31, с. 431].

Відстеження показників фінансової стабільності показує поточний стан вашої фінансової системи та дозволяє швидко відстежувати зміни. Показники фінансової стійкості є частиною великого блоку інформації про діяльність компанії і використовуються для моніторингу фінансового стану компанії. Серед показників, які можна використовувати для оцінки рівня фінансової стійкості, є показники, що використовуються в моделі раннього попередження про банкрутство. Модель раннього попередження є об'єктивним, систематичним та послідовним способом прогнозування кризи, але це лише один із багатьох показників, що використовуються для моніторингу стійкості бізнесу.

Досить поширеним способом оцінки рівня фінансової стійкості страховика є аналіз таких показників, які зазвичай використовуються для оцінки фінансової стійкості компанії, таких як фактори автономії та коефіцієнти достатності капіталу [31, с. 432].

Важливою частиною аналізу фінансової стійкості страховика є платоспроможність. Ці два поняття взаємопов'язані. Фінансова стабільність

забезпечує стабільний прогноз платоспроможності на основі балансу активів і пасивів, доходів і витрат та грошових потоків.

Відповідно до ст. Український закон "Про страхування" 30 має такі вимоги щодо забезпечення платоспроможності страхових компаній (табл. 1.4) [32].

- 1) Дотримання мінімальної суми статутного капіталу.
- 2) Достатня наявність страхових резервів, достатніх для сплати майбутніх страхових покриттів.
- 3) Перевищує норму розрахунку та перевищує фактичну границю платоспроможності страховика.

Таблиця 1.4 Методика оцінювання фінансової стійкості страховика згідно із Законом України «Про страхування»

Показник	Формула розрахунку	Нормативне значення
Статутний фонд	Статутний капітал	1 млн. євро
Страхові резерви	Сума страхових резервів	
Фактичний запас платоспроможності	Баланс – Нематеріальні активи – Зобов'язання	71,1 млн. грн.

Джерело: [32]

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВОГО РИНКУ

2.1. Аналіз сучасного стану та розвитку страхового ринку України

Виникнення і розвиток страхового ринку в Україні - це складний процес, який дуже часто зустрічається з подібними процесами в інших постсоціалістичних країнах. До незалежності України страхування регулювалось відповідно до економічних, соціальних та правових умов, що склались на той час.

Незалежний український страховий ринок історично пройшов певні етапи свого розвитку.

I етап - 1991-1993 рр. - Характерними рисами є відсутність спеціального законодавства, належних методологічних рамок, управління державою та ефективних ринкових механізмів страхової діяльності. Цей етап визначається масовим розвитком страхового ринку та зростанням кількості страхових компаній.

II етап - 1993-1996 рр. - Страховий сектор почав створюватися в державній економіці з прийняттям "страхового" законодавства, державою, що встановлює контроль за страховою діяльністю та визначаючи конкретні вимоги до страховиків. Структурна структура українського страхового ринку виникла і виникла група страховиків: організації, створені на базі колишнього Гострафа в системі Оранта, власні страховики, приватні страховики, засновані на ринкових принципах.

Фаза III-1996-2001 рр. - Прийнято український закон "Про страхування", який посилює законодавчі вимоги щодо фінансування та платоспроможності страховиків. Страхові компанії були розділені на компанії, які пропонують індивідуальне страхування від ризиків та довгострокове страхування життя. Ми встановили нові вимоги щодо інвестування в страхові поліси та резерви.

IV етап - з 2001 р. - з прийняттям українського закону в "Про внесення змін до українського законодавства" та "Про страхування", вимога до статутного

капіталу страховиків була додатково збільшена, а завдяки своїм кількісним та якісним характеристикам страховики збільшили платоспроможність вимоги. Обсяг перестраховувальних операцій значно зріс за рахунок розширення інвестиційних можливостей, диверсифікації кращих можливостей для інвестування в страхові резерви та безкоштовного тимчасового фінансування страховиків [33].

За останні роки динаміка українського страхового сектору досягла певного рівня інвестиційної привабливості в цілому, представлена великими транснаціональними страховими групами в Австрії, Бельгії, Великобританії, Ізраїлі, Нідерландах, Німеччині, Польщі та Росії, Словенія, США, Франція, Швеція, але ще не є реальним фактором стабільності національної економіки [36, с. 139].

Існування повноцінного страхового ринку є важливою умовою поліпшення добробуту людей та стійкого економічного зростання. В Україні цей сектор знаходиться на ранніх стадіях розвитку і має певні проблеми. Тому його подальший розвиток повинен бути пріоритетом в економічних та соціальних аспектах державної політики. Здійснення економічних реформ та реструктуризація вимагає подальшого розвитку внутрішнього страхового ринку в межах українських фінансових ринків. Це сприяє встановленню стійкого економічного зростання та забезпечує компенсацію за стихійні лиха, аварії, катастрофи та інші непередбачувані події (добробут, бізнес, уряд). [36, с. 140].

Сучасний страховий ринок формується основними макроекономічними показниками, особливо поступовим підвищенням стабільності домашньої валюти, що дає змогу зростати валовому внутрішньому продукту, низькій інфляції та його динамічному розвитку. На наш погляд, страховий ринок безпосередньо пов'язаний із страховим захистом та пов'язаним з ним перестраховувальним попитом, формуванням пропозиції та ціни, покупцями (споживачами, бенефіціарами), посередниками, продавцями та страховиками та регуляторами. Це система стабільних економічних відносин між. Райони конкретної країни, групи країн або міжнародного страхування, перестраховування та супутніх послуг.

Отже, страховий ринок - це складна, багатofакторна, динамічна та добре

структурована система. Ця система насправді працює, тому всі елементи страхового ринку взаємодіють належним чином. Це можна розглядати як інтеграцію системи внутрішньої організації, пов'язаної з цією системою, із зовнішнім середовищем. Станом на 31 грудня 2019 року загальна кількість страхових компаній становить 233, у тому числі 1-23 страхові компанії та 210 нежитлових компаній (станом на 31 грудня 2018-281, включаючи страхові компанії). 30 компаній, СК "страхування не життя" -251 компанія). Через суттєве зменшення кількості страховиків кількість компаній у 2019 році зменшилась на 48 СК порівняно з 2018 роком та 61 СК порівняно з 2017 роком (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 Кількість страхових компаній у 2017–2019 роки

Кількість страхових компаній	Станом на 31.12.2017	Станом на 31.12.2018	Зміни у 2019 році		Станом на 31.12.2019
			внесено інформацію	виключен о інформацію	
Загальна кількість	294	281	9	57	233
в т.ч. СК "non-Life"	261	251	9	50	210
в т.ч. СК "Life"	33	30	0	7	23

Джерело: [33]

Валові страхові премії, отримані страховиками при страхуванні та перестраховуванні ризиків від страхувальників та перестраховальників за 2019 рік, становили 53 001,2 млн грн, що на 3 633,7 млн грн більше порівняно з 2018 роком та на 9 569,4 млн грн більше порівняно з 2017 роком (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 Структура надходження валових страхових премій за 2017–2019 роки

	2017	2018	2019	Темпи приросту	
				2018/2017	2019/2018
				%	%
	млн грн				
Валові страхові премії, з них:	43431,8	49367,5	53001,2	13,7	7,4

Продовження таблиці 2.2

	2017	2018	2019	Темпи приросту	
				2018/2017	2019/2018
				%	%
	млн грн				
від страховальників-фізичних осіб	15555,6	18431,0	21632,0	18,5	17,4
від юридичних осіб	12937,7	17348,1	19034,8	34,1	9,7
від перестраховальників	14938,5	13588,4	12334,4	-9,0	-9,2

Джерело: [33]

За 12 місяців 2019 року сума валових премій, отриманих страховиками за видами страхування, крім страхування життя, становила 48 377,2 млн. грн. (91,3% від загальної суми страхових внесків), а страхування життя - 8,7% від загальної суми страхування премії). Чисті страхові премії за 2019 рік склали 39 586,0 млн. грн., або 74,7% від валового страхового внеску. Чисті страхові премії за 2018 рік склали 34 424,3 млн грн, або 69,7% від валових страхових премій. Обсяг валових страхових премій за 2019 рік зріс порівняно з 2018 роком на 7,4%, порівняно з 2017 роком збільшився на 22,0%. Чисті страхові премії зросли на 15,0% порівняно з 2018 роком та 38,9% порівняно з 2017 роком (рис. 2.1)

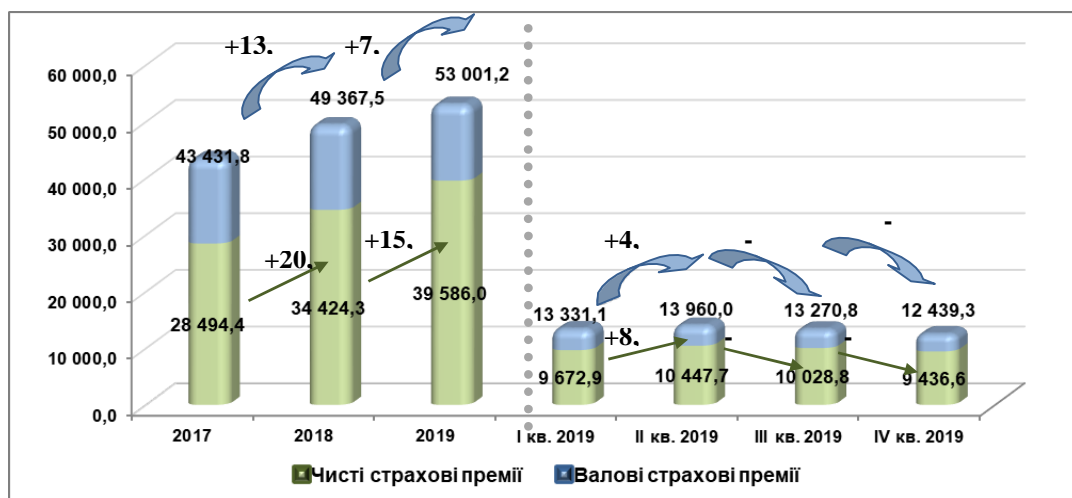

Рисунок 2.1 - Динаміка страхових премій за 2017–2019 роки (млн грн)

Джерело: складено автором на основі даних [14]

Страхові премії за видами страхування за 2018–2019 роки (обсяги, структура та темпи приросту) наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 Страхові премії за видами страхування за 2018–2019 роки

Види страхування	Страхові премії, млн грн				Темпи приросту страхових премій	
	Валові		Чисті		валових премій	чистих премій
	2018	2019	2018	2019	2019/2018	
1	2	3	4	5	6	7
Страховання життя	3906,1	4624,0	3906,1	4624,0	18,4%	18,4%
Види страхування, інші, ніж страхування життя, у тому числі:	45461,4	48377,2	30518,2	34962,0	6,4%	14,6%
Добровільне особисте страхування	7078,7	8912,1	6144,7	8044,5	25,9%	30,9%
Добровільне майнове страхування	27692,2	28472,1	15342,4	17374,4	2,8%	13,2%
- також страхування фінансових ризиків	5135,5	4397,6	1663,8	2151,2	-14,4%	29,3%
Недержавне обов'язкове страхування	7573,8	8202,2	6945,6	7632,8	8,3%	9,9%
- в тому числі страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	6002,7	6976,3	5671,6	6583,2	16,2%	16,1%
Державне обов'язкове страхування	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0%	0,0%
ВСЬОГО (всі види страхування)	49367,5	53001,2	34424,3	39586,0	7,4%	15,0%

Джерело: складено автором на основі даних [33]

Структура валових та чистих страхових премій за 2018–2019 роки представлена в таблиці 2.4. (див. Додаток Б)

Збільшення чистих страхових премій за 2017 рік (+15,0% або 5 161,7 млн грн) відбувся по таким видам страхування: автострахування (+17,8% або 2080,5 млн грн), медичне страхування (+31,6% або 1025,7 млн грн), страхування життя (+18,4% або 717,9 млн грн), страхування медичних витрат (+53,4% або 587,1 млн грн), страхування фінансових ризиків (+29,3% або 487,4 млн грн), страхування майна (+9,2% або 296,4 млн грн), страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ (+13,5% або 258,0 млн грн). Водночас, зменшилися чисті страхові виплати зі страхування відповідальності перед третіми особами (-14,2% або 235,4 млн грн), авіаційного страхування (-29,2% або 227,4 млн грн), страхування кредитів (-36,5% або 210,9 млн грн) [14]. Перерозподіл у структурі чистих страхових премій станом на 31.12.2019 порівняно з аналогічним періодом 2018 року відбувся на користь таких видів страхування, як: медичне страхування (з 9,4% до 10,8%), страхування медичних витрат (з 3,2% до 4,3%), автострахування (з 34,0% до 34,9%), страхування фінансових ризиків (з 4,8% до 5,4%).

Далі проаналізуємо страхові виплати/відшкодування. Страхові виплати в розрізі видів страхування за 2018–2019 роки (обсяги, структура та темпи приросту) наведено в таблиці 2.5. (див. Додаток В)

Розмір валових страхових виплат за 2019 рік становив 14338,3 млн грн, у тому числі з видів страхування, інших, ніж страхування життя – 13 762,4 млн грн (або 96,0%), зі страхування життя – 575,9 млн грн (або 4,0%). Валові страхові виплати за 2019 рік збільшилися на 11,5% (до 14338,3 млн грн) порівняно з аналогічним періодом 2018 року, чисті страхові виплати збільшилися на 12,9% і становили 14040,5 млн грн [33].

Структура валових та чистих страхових виплат за 2018–2019 роки представлена в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 Структура валових та чистих страхових виплат за 2018–2019

роки

Види страхування	Страхові виплати, млн грн				Темпи приросту страхових виплат, %	
	Валові	Чисті	Валові	Чисті	валових виплат	чистих виплат
	2018		2019		2019/2018	
1	2	3	4	5	6	7
Автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка")	5831,6	5623,8	6714,7	6504,2	15,1	15,7
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	2095,4	2094,9	2602,8	2602,8	24,2	24,2
Страхування фінансових ризиків	1585,0	1393,4	1624,6	1570,2	2,5	12,7
Страхування майна	1423,6	1 412,4	1160,5	1146,8	-18,5	-18,8
Страхування життя	704,9	704,9	575,9	575,9	-18,3	-18,3
Страхування медичних витрат	312,8	311,5	349,9	349,7	11,9	12,3
Страхування вантажів та багажу	122,1	119,3	214,9	213,6	76,0	79,0
Страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	262,4	249,7	215,2	208,9	-18,0	-16,3
Страхування кредитів	78,0	78,0	49,6	49,6	-36,4	-36,4
Інші види страхування	447,6	444,7	830,2	818,8	85,5	84,1
Всього	12863,4	12432,6	14338,3	14040,5	11,5	12,9

Джерело: складено автором на основі даних [33]

Збільшення чистих страхових виплат за 2019 рік (1 607,9 млн грн) відбулося за рахунок значного збільшення чистих страхових виплат за договорами автостраховання на 880,4 млн грн, медичного страхування – 507,9 млн грн, страхування фінансових ризиків – 176,8 млн грн. Водночас, спад чистих страхових виплат спостерігався зі страхування майна на 265,6 млн грн, страхування життя – 129, 0 млн грн [33].

У структурі чистого страхування станом на 31 грудня 2019 року найбільша частка страхування класифікується на такі види страхування: Автостраховання (КАСКО, ОЦПВ, «Зелена карта») - 6 504,2 млн. Грн. (Або 46,3%) (станом на 31 грудня 2018 р. Цей показник становив 5 623,8 млн. Грн. (45,2%). Страхування медичного страхування (безперервне медичне обслуговування) - 2 602,8 млн. грн. (або 18,5%) (станом на 31 грудня 2018 р. - 2 094,9 млн. грн. (або 16,9%)). Страхування фінансових ризиків - 1 570,2 млн. грн. (або 11,2%) (2018 р.) Станом на 31 грудня - 1 393,4 млн. грн. (або 11,2%)); страхування нерухомості - 1146,8 млн. Грн. (Або 8,2%) (станом на 31 грудня 2018 р. Цей показник становить -1 412,4 млн. Грн. (Або 11,4%));) (станом на 31 грудня 2018 р. - 704,9 млн. грн. (або 5,7%)); Медичне страхування - 349,7 млн. грн. (або 2,5%) (станом на 31 грудня 2018 р. - 311,5 млн. грн. (або 2,5%)) [33].

Тому одним із пріоритетних напрямків розвитку вітчизняного страхового ринку є велика кількість видів страхування, таких як страхування життя та ренти, автомобільне страхування, майнове страхування, медичне страхування та страхування подорожей. Однак, незважаючи на позитивні тенденції страхового ринку 2018-2019 рр., хвороба «коронавірус», яка почала поширюватися по всьому світу, поповнило список «Перелік особливо небезпечних, небезпечних інфекційних та паразитарних хвороб людини і носія збудників цих хвороб» під назвою COVID-19 згідно Наказу Міністерства охорони здоров'я N521 від 25.02.2020 року, а 11.03.2020 року Всесвітньою організацією охорони здоров'я поширення COVID-19 було визнано пандемією, підкосило всю економіку світу. Хочеться підкреслити, що інтерес до фінансових продуктів повертається, особливо до страхування життя як альтернативи банківському депозиту.

Страхові компанії з диверсифікованим бізнесом, розумними інвестиційними моделями і хорошим перестраховальним покриттям зможуть оптимізувати свої бізнес-процеси за допомогою карантину, а потім пережити кризу та повернутися до нормальної роботи. Наслідки коронавірусу матимуть серйозні наслідки в найближчі роки з точки зору здоров'я людей, безпеки та загального економічного розвитку. Це призведе до глобальної рецесії у світовій економіці. Наскільки міцний COVID-19? Аналітики очікують, що пандемія коронавірусу порушить світову економіку та суттєво вплине на капітал та прибутковість перестраховальників та страховиків.

Хвороба, спричинена коронавірусною інфекцією COVID-2019 - це раніше невідома інфекція, спричинена новим коронавірусом. Вірус може заражати повітряно-крапельний шлях в безпосередній близькості від людей, хворих на COVID-19. Як варіант, вірус може передаватися вручну із зараженої поверхні на слизові оболонки очей, носа та рота [39, с. 1-2].

Сьогодні український страховий ринок пропонує більше п'яти подібних програм. Розглянемо найпопулярніші з них у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 Програми медичного страхування (які забезпечують фінансову підтримку в разі захворювання COVID-19) страхових компаній України

Страхова компанія	Назва страхової програми	Умови страхування		
		Страхова сума	Страховий платіж	Строк дії Договору
СК «Провідна»	СТОП.КОРОНАВІРУС	до 50 тис. грн	від 225 грн	6 місяців
ПрАТ «СК «Універсальна»	Захист від COVID-19	5 – 100 тис. грн	від 300 грн	3/6 місяців
АТ «СК «ІНГО»	Коронозахист+	30 – 100 тис. грн	від 400 грн	6 місяців
СК «Вусо»	Страхування у разі коронавірусу COVID-19	70 тис. грн	від 936 грн	6 місяців
СК «Альфа Страхування»	Страхування від коронавірусу	50 тис. грн	500/700 грн	3/6 місяців

Джерело: складено автором на основі даних [39, с. 4]

Ці страхові програми доступні для клієнтів у віці від 1 до 60 років. Незважаючи на переваги, політика має очевидні недоліки. Наприклад, покриття діє через 2-3 дні після реєстрації, а для деяких програм страхове покриття починається 15-го (15-го) дня договору. Іншими словами, якщо страхувальник відчуває перші симптоми хвороби в ці дні і затримує консультацію лікаря, очікуючи набуття чинності договору, він одужає, оскільки затримка коронавірусної хвороби неприйнятна. Ви можете значно зменшити можливість.

Зараз COVID-19 офіційно є пандемією з безпрецедентними результатами. Тому наслідки коронавірусу матимуть серйозні наслідки в найближчі роки з точки зору здоров'я людей, безпеки та загального економічного розвитку. Це призведе до глобальної рецесії у світовій економіці.

Криза COVID-19 є кредитним негативом для страхової галузі і буде особливо проблематичною для страховиків, які не мають належних програм управління ризиками. Страховики можуть зіткнутися з потенційними регуляторними та юридичними ризиками, якщо вони приймуть протизаконні акти для збільшення покриття збитків, пов'язаних з коронавірусом. COVID-19 має багато негативних наслідків, але експерти вважають, що багато страховиків можуть вирішити кризу, продовжуючи обслуговувати клієнтів, кредиторів та контрагентів. Загалом, зростання світового ВВП буде щонайменше на кілька відсотків меншим [39, с. 5-6].

Поглиблюючи дослідження, проведемо PEST-аналіз факторів, які впливають на успішне функціонування страхових компаній у кризовий період в Україні (табл. 2.8).(див. Додаток Г)

Провівши PEST-аналіз, були визначені політичні, економічні, соціальні та технічні фактори, що впливають на успіх страховиків під час української кризи. Перераховуючи існуючі та потенційні загрози, можна зазначити, що пандемія - це також можливість для страховиків зміцнити свої позиції на ринку. Розвиток технологій особливо важливий при розробці нових способів надання послуг у сучасному світі, де премії за страхування життя можуть бути значно зменшені. Тепер страховикам потрібно інтегрувати технології у ділові, онлайнві та

офлайн-канали. Страховики вже деякий час впроваджують технологію блокчейн, штучний інтелект, Інтернет речей, великі дані, доповнену реальність, хмарні технології тощо.

Вважаємо, що в умовах пандемії традиційні страховики зіткнуться із серйозною трансформацією своїх бізнес-моделей з більшим акцентом на інтереси та потреби страхувальників, що зробить цей фінансовий інструмент більш доступним для нового покоління клієнтів. Очевидно, що гравцям галузі потрібно посилити механізми регулювання для забезпечення конфіденційності даних, наполягати на співпраці між регуляторами у всьому світі та впроваджувати освітні програми, спрямовані на громадськість з метою підвищення їх страхової грамотності. Цей шлях оновлення в страхуванні, як і в будь-якій іншій галузі, не буде легким, але для збереження та зміцнення позицій на ринку він є неминучим.

Аналіз сучасного стану, тенденцій та проблем розвитку вітчизняного страхового ринку виявляє певні результати та багато недоліків, властивих функціонуванню окремих страховиків та загальній системі страхування. Таким чином, страховий ринок є невід'ємною частиною національної економічної системи. Отже, розвиток цього ринку сприятиме покращенню ринкової трансформації та стабільному розвитку національної економіки, включаючи світову економіку та міжнародні відносини. Український страховий ринок потребує реформування з урахуванням поточної ситуації, його соціальної значущості та високого інвестиційного потенціалу, властивого галузі.

2.2. Оцінка фінансової стійкості на прикладі страхових компаній

Об'єктами аналізу для оцінювання рівня фінансової стійкості страхового ринку вибрано топ-10 страхових компаній України за результатами дослідження ринку у 2019 році експертним видавництвом "Forinsurer". Результати оцінки достатності обсягу статутного капіталу наведено в табл. 2.9.

Таблиця 2.9 Аналіз достатності обсягу статутного капіталу топ-10 страхових компаній України

Компанія	Рік						Відхилення від базового року, %
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
1	2	3	4	5	6	7	8
АТ «СК «АРКС»»	261975	261975	261975	261975	261975	н/д	0
ПРАТ «СК «УНІКА»»	155480	155480	155480	155480	155480	155480	0
АТ «СГ «ТАС»»	185205	102000	102000	102000	102000	102000	-45
ПРАТ СК «АРСЕНАЛ»	55900	55900	77400	77400	77400	77400	38
ПРАТ СК «ПЗУ Україна»	17954	17954	19407	19407	19407	19407	8
АТ «СК «ІНГО»»	305543	305543	305543	305543	305543	305543	0
ПРАТ «СК «ВУСО»»	60 000	60 000	60 000	60 000	60 000	60 000	0
ПРАТ «СК «АЛЬФА СТРАХУВАННЯ»»	101980	103480	103480	103480	103480	109980	8
ПРАТ «УАСК АСКА»	187585	187585	187585	187585	187585	187585	0
ПРАТ «СК «УНІВЕРСАЛЬНА»»	164447	192700	192700	192700	192700	192700	17

Джерело: складено автором на основі даних [33]

Оскільки досліджувані компанії займаються іншими видами страхування, крім страхування життя, мінімальний розмір статутного капіталу повинен становити 1 млн. євро за українським курсом. Протягом досліджуваного періоду 2014-2019 рр. максимальний обмінний курс євро щодо української гривні був зафіксований у 2018 році і становив 28,876 грн. за 1 євро. Відповідно, мінімальні вимоги до розміру статутного капіталу в перерахунку на національну валюту можуть бути визначені в сумі 28 млн. 876 тис. грн. Результати перевірки дотримання цієї вимоги досліджуваними страховиками свідчать про те, що статутний капітал майже всіх досліджуваних установ перевищує встановлений

мінімальний ліміт, крім ПАТ «СК» ПЗУ Україна», яке має порушення стандарту. Найбільше перевищення фактичної суми статутного капіталу над лімітом було зафіксовано в АТ "Страхова компанія ІНГО", а саме в 10 разів.

Можна зробити висновок, що статутний капітал більшості компаній не змінився. Це негативна тенденція, оскільки рівень капіталізації страховика впливає на обсяг та можливість розширення сфери діяльності, що призводить до збільшення прибутковості.

Відповідно до чинного законодавства, формування та використання страхових резервів, прав та обов'язків, покладених на страховиків, є основою страховиків та їх фінансової стійкості. У таблиці 2.10 наведено топ-10 страхових компаній України за 2014–2019 рр.

Таблиця 2.10 Аналіз обсягів страхових резервів топ-10 страхових компаній України

Компанія	Рік						Відхиленн я від базового року, %
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
АТ «СК «АРКС»»	426971	508641	657684	1012909	1096434	н/д	157
ПРАТ «СК «УНІКА»»	360862	463417	549443	889104	1780279	1602357	344
АТ «СГ «ТАС»»	228720	328656	446932	661800	1078640	1380 602	504
ПРАТ СК «АРСЕНАЛ»	228838	196608	416662	678893	812588	955964	318
ПРАТ СК «ПЗУ Україна»	342102	423901	607329	825585	1277616	1618828	373
АТ «СК «ІНГО»»	553082	567240	678206	787804	934499	1060151	92
ПРАТ «СК «ВУСО»»	95597	96300	117738	123213	208046	330319	246
ПРАТ «СК «АЛЬФА СТРАХУВАННЯ»	99400	99195	127290	135555	215340	256108	158
ПРАТ «УАСК АСКА»	577126	508880	554467	550539	517195	315547	-45
ПРАТ «СК «УНІВЕРСАЛЬНА»»	239288	236883	283432	370189	476314	598309	150

Джерело: складено автором на основі даних [33]

Правильний розрахунок та наявність спеціальних фондів, або страхових резервів, є однією з ключових умов забезпечення фінансової стійкості страховика

та свідчить про його здатність виконувати застраховані зобов'язання. Страхові резерви - це грошові оцінки додаткових платежів на основі неоплачених страхових полісів. Оцінюючи рівень страхових резервів, не практично орієнтуватися на певну суму, оскільки цей показник залежить від розміру установи та кількості страхових подій, про які повідомляється протягом певного періоду часу. Аналіз даних, наведених у таблиці 2.11 видно, що опитані компанії мають великий обсяг страхових резервів. Також спостерігається загальна позитивна тенденція до збільшення страхових резервів для учасників страхового ринку.

Наступною вимогою щодо забезпечення платоспроможності та фінансової стабільності страховика є те, що фактичний рівень платоспроможності перевищує нормативний запас. Відповідно до методології, затвердженої українським законом "Про страхування" [32], фактична маржа платоспроможності визначається шляхом віднімання суми нематеріальних активів та загальної суми зобов'язань, включаючи страхування, із загальної суми активів страховика.

У таблиці 2.11 представлені результати розрахунку нормативного рівня платоспроможності страховика за двома методиками та фактичним (табл. 2.11) (див. додаток Д)

Проаналізувавши дані в таблиці 2.11 можемо зробити висновок, що з 2014 по 2019 рік опитані страховики відповідали вимозі перевищення фактичного коефіцієнта платоспроможності порівняно з критеріями. Крім того, рівень платоспроможності опитаних страховиків неухильно зростає.

Проведений аналіз показує відповідність фактичних показників успішності досліджуваних предметів встановленим стандартам. Це дозволяє зробити висновки про відповідний рівень платоспроможності та фінансової стійкості страхового ринку загалом. Особливу увагу слід приділити менеджерам постійного моніторингу та оперативного аналізу платоспроможності та фінансової стійкості компаній, адаптації зарубіжних методів аналізу фінансової стійкості, використання не тільки ретроспективного, але й довгострокового аналізу стабільності фінансового стану на основі прогнозованих форм фінансової звітності.

На основі вищевказаного змісту була сформована система оціночних

коефіцієнтів, яка була фактично визнана. Об'єктом дослідження є страхова компанія з страхування ризиків ПАТ СК "Євроінс Україна" [34], яка працює на страховому ринку з 1992 року (з назвою СК "Алькона") та на основі рейтингових даних (протягом 9 місяців 2018 року) посідає 25 місце за розмірами активів (307 569 тис. грн) серед 50 найкращих страхових компаній (307 569 тис. грн).

Обрана страхова компанія є дуже цікавою для вивчення ефективності системи управління фінансовою стійкістю, при цьому було розглянуто багато важливих факторів: зміна власності (передана іноземному власнику в 2008 році - німецький холдинг Talanx International AG; передана іноземному власнику в 2016 році) болгарська компанія EUROINS INSURANCE GROUP AD)), зміна типу компанії (з ПАТ СК "Євроінс Україна" на ПАТ "СК" Євроінс Україна), ефективність фінансово-господарської діяльності (чистий збиток у 2018 році до 34,09 млн. грн. , а чистий прибуток у 2016 році становив 183 000 грн) [7].

Аналіз показників ефективності системи управління фінансовою стійкістю ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за 2016–2018 роки проведений у таблиці 2.12. (див. додаток Е)

Аналіз показників фінансової стійкості ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у таблиці 5 показує, що загальний коефіцієнт ліквідності відображає здатність страхової компанії виплачувати страхові відшкодування за рахунок наявних активів протягом 2016-2017 років, перевищуючи рекомендовані значення - відповідно 231,03% та 110,94%, але в 2018 році знизився до 88,06%, що є досить негативною тенденцією.

Щодо показників ліквідності інших страхових компаній, коефіцієнт ліквідності страхового резерву ПАТ СК "Євроінс Україна" зріс з 43,28% у 2016 році до 113,56% у 2018 році (рекомендоване значення не перевищує 100%). Показник терміновості продовжував суттєво знижуватися. Це зросло з 186,90% у 2016 році до 73,66% у 2017 році та -21,80% у 2018 році, але не перевищило рекомендовану межу - не менше 3%.

Показник терміновості - це показник того, як швидко страховик розраховує страхове зобов'язання. Це характеризує здатність страховиків негайно виконувати

свої зобов'язання перед страхувальниками щодо сплати страхових відшкодувань [34].

Тенденція до зниження швидкого коефіцієнта вказує на те, що відношення оборотних активів до загальних страхових резервів зменшується, що може призвести до невиконання страхових зобов'язань компанії в довгостроковій перспективі.

Що стосується фінансування діяльності страхових компаній, то більша частина активів ПАТ «Євроінс Україна» фінансується за рахунок власних коштів. У той же час частка власного боргу знаходиться в межах рекомендованого діапазону 10-60%, коливаючись від 43,66% (2016) до 29,95% (2018), що свідчить про те, що фінансова стабільність знижується компанія. Основною причиною для страховиків є накопичення приватних збитків, пов'язаних із збільшенням їх боргу [34].

Загальновідомо, що страхові резерви страховиків коригуються (зменшуються) відповідно до частки перестраховальника в цих резервах. Тому насправді розмір страхових резервів, на який концентруються страховики, визначає розмір та структуру їх фінансових ресурсів.

З 2016 по 2018 рік частка страхових резервів у загальній структурі відповідальності ПАТ «Євроінс Україна» демонструє тенденцію до зростання - 33,70% у 2016 році та 52,77% у 2018 році. Однак, проаналізувавши цей показник, необхідно вивчити коефіцієнт перестраховування. Він становив 74,15% у 2016 році, але впав до 22,15% у 2017 році та -17,11% у 2018 році. Допустима ставка становить 50%, тобто у 2016 році. Страхова компанія переклала 3/4 страхового ризику відповідно на перестраховування та премії, заявивши, що за стабільної фінансової ситуації вона може лише продемонструвати, що вона прийняла радикальну політику, тобто збільшення кількості клієнтів за рахунок збільшення ризиків та рівень управління є незадовільним. Ця політика була скоригована лише у 2017 році, зменшивши рівень перестраховування ризиків до 22,15% та покращивши рівень відповідальності компанії перед клієнтами завдяки власним фінансовим можливостям [34].

У той же час, коли коефіцієнт достатності капіталу різко впав зі 129,55% у 2016 році до 56,75% у 2018 році, ми бачимо, що страховим компаніям бракує наявного фінансового потенціалу в ринкових умовах, щоб взяти на себе більше ризиків, прийняти основні ризики або створити більше можливостей. Маючи потужний портфель страхового бізнесу, в довгостроковій перспективі це, очевидно, вимагає розумного та збалансованого використання механізмів перестраховування [34].

Коефіцієнт достатності страхових (технічних) резервів характеризує достатність страхових внесків, що формують ці резерви. Це пов'язано з тим, що чисті премії є джерелом страхових (технічних) резервів, а страхові резерви відображають суму страхових зобов'язань. Результат показника повинен бути не менше 100%. З метою покращення статус-кво ПАТ «СК» Євроінс Україна »необхідно переглянути цінову політику та структуру страхових продуктів.

Одним з показників прибутковості є рентабельність власного капіталу (фінансова прибутковість). Цей показник показує, як страхові компанії успішно перетворили страхові премії та інвестиційний дохід на прибуток акціонерів. Відповідно до стандартів регуляторів та аудиторських служб ЄС, значення цього показника не повинно бути менше 5%. Серед досліджених у 2016-2018 роках страхових компаній спостерігалася вкрай негативна динаміка. Згідно з цією тенденцією рентабельність власного капіталу ПАТ СК "Євроінс Україна" перевищила від'ємне значення з 0,17% у 2016 році і впала до позначки -37,17% у 2018 році, це свідчить про втрати страхових компаній, складність процесу реінвестування та можливість виплати дивідендів власникам [34].

Практичним значенням результатів аналітичної оцінки показників ефективності системи управління фінансовою стійкістю страхової компанії є можливість їх використання для вивчення слабких сторін і загроз страховику, їх нейтралізації можливостями та сильними сторонами на основі SWOT-аналізу.

SWOT-аналіз як інструмент управління має свої особливості: є початковим етапом стратегічного планування; є невід'ємною частиною процесу розробки стратегії страховика для забезпечення фінансової стабільності; є інформаційною

базою для формування стратегічних проблем та альтернативних стратегічних рішень; передбачає спільне вивчення зовнішнього та внутрішнього середовища страховика; передбачає встановлення попарних комбінацій між загрозами, можливостями у зовнішньому середовищі, з одного боку, та сильними і слабкими сторонами страховика - з іншого; в центрі уваги - фактори, які найбільше впливають на конкурентні позиції та конкурентні переваги у формуванні фінансової стійкості страхової компанії [35, с. 77].

Результати проведеного SWOT-аналізу ПрАТ «СК «Євроінс Україна» відображені у таблиці 2.13 та таблиці 2.14.

На основі проведеного SWOT-аналізу ПрАТ «СК «Євроінс Україна» виділено сильні та слабкі сторони діяльності страховика, наявні потенційні можливості та загрози для успішного розвитку вітчизняного страхового ринку, що може послужити основою для вдосконалення фінансового управління страхової компанії на тактичному та стратегічному рівні, коригування існуючої стратегії розвитку.

Таблиця 2.13 Сильні та слабкі сторони розвитку ПрАТ «СК «Євроінс Україна»

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Маркетинг	
<ul style="list-style-type: none"> – наявність великої клієнтської бази; – наявність кваліфікованих кадрів та спеціалістів у галузі маркетингу з новими поглядами на сучасні умови ринку; – вигідне співвідношення ціни та якості страхових продуктів 	<ul style="list-style-type: none"> – недостатність реклами страхових продуктів; – відсутність заходів, спрямованих на поліпшення ситуації компанії на ринку; – відділ маркетингу існує лише в основному офісі
2. Страхова діяльність	
<ul style="list-style-type: none"> – стабільне зростання надходжень за рахунок страхових премій та надання страхових послуг; – наявність достатньої кількості трудових ресурсів; – розгалужена страхова мережа; – наявність значної кількості ліценз 	<ul style="list-style-type: none"> – недосконалість системи взаємодії з посередниками; – відсутність чіткої мети та стратегій; – часткове «згортання» окремих видів страхування через фінансово-політичну нестабільність

Продовження таблиці 2.13

Сильні сторони	Слабкі сторони
3. Технології	
<ul style="list-style-type: none"> – високий рівень інноваційної діяльності стосовно інформаційної та клієнтської бази; – зручність, швидкість та простота електронної системи розрахунку ціни страхових продуктів; 	<ul style="list-style-type: none"> – технології, орієнтовані на страховий ринок країн Центральної та Східної Європи; – недостатність технологічного оснащення у малих представництвах компанії

Джерело: складено автором на основі даних [35, с. 78]

Майте на увазі, що діяльність страхових компаній сильно відрізняється від інших видів економічної діяльності. Основна відмінність полягає в тому, що страховики готові піти на ризик різних суб'єктів господарювання, але головною метою страховиків та інших суб'єктів є досягнення позитивних фінансових результатів.

Тому було визначено багато причин зовнішнього та внутрішнього впливу на ефективність діяльності ПАТ «Євроінс» українських страховиків, і їх вирішення вимагає досконалого поєднання зусиль керівництва компанії та законодавчого органу.

Таблиця 2.14 Можливості та загрози діяльності ПрАТ «СК «Євроінс Україна»

Можливості	Загрози
1. Політичні	
– удосконалення правової бази	– низька ефективність виконання регулюючих заходів з боку держави
2. Соціальні	
– існування значного переліку обов'язкових видів страхування в Україні, що забезпечує актуальність даних видів послуг	<ul style="list-style-type: none"> – недостатній рівень добробуту населення; – низький рівень страхової культури в країні; – висока частота шахрайських дій зі сторони клієнтів

Продовження таблиці 2.14

Можливості	Загрози
3. Фінансово-економічні	
<ul style="list-style-type: none"> – зростання суми страхових премій; – розвиток та застосування прогресивних наукових розробок для підвищення платоспроможності та фінансової стійкості; – наявність значних страхових резервів та резервного фонду, що дає перевагу серед інших страховиків в функціонуванні на страховому ринку; – розвиток страхової компанії за різними напрямками страхової діяльності; – можливість зайняти певну нішу на світовому страховому ринку завдяки продажу якісних страхових продуктів; – розвиток теоретико-методичних та практичних засад ризик-менеджменту 	<ul style="list-style-type: none"> – відсутність стратегії розвитку тарифної політики компанії; – зменшення рівня конкурентоздатності ключових вітчизняних сегментів страхування у цілому із впливом на діяльність компанії; – слабкий розвиток ринкової інфраструктури реалізації страхових послуг; – негативний фінансовий результат діяльності у 2017, 2018 роках; – втрата переваг порівняно з потужними західноєвропейськими компаніями; – зростання фінансових ризиків страхової діяльності

Джерело: складено автором на основі даних [35, с. 79]

Зокрема, нагальними питаннями, які потребують вирішення є: зміна нормативної бази на національному рівні відповідно до сучасних вимог, з тим щоб зробити ринок страхових послуг більш повним та більш гнучким до фінансово-економічних умов; мінімізувати вплив політичні та соціальні фактори на страховому ринку. Найкраще вибирати приватні компанії з найменшим втручанням держави; збільшити державну підтримку та податкові пільги для страхових компаній та потенційних страхувальників; активно використовувати програмне та апаратне забезпечення в процесі досліджень та раціоналізації фінансових рішень.

Результати оцінки ефективності системи управління фінансовою стабільністю ПАТ АТ «Євроінс Україна» потребують вдосконалення як цінової політики, маркетингової діяльності, концепцій перестраховування, так і глибокого

огляду ключових аспектів фінансового управління. Він включає оптимізацію структур активів та капіталу, зменшення витрат, посилення фінансової та інвестиційної діяльності та підвищення їх ефективності.

Фінансова стабільність страховика обумовлена внутрішнім (компанія може впливати та управляти) та зовнішнім (компанія не може впливати, але це повинно враховуватися в процесі) зовнішнім процесом, як показано нижче. Це залежить від кількості). Таблиця 2.15.

Таблиця 2.15 Фактори впливу на фінансову стійкість страхової компанії

Зовнішні фактори	Внутрішні фактори
Рівень страхової культури	Загальна стратегія компанії та корпоративна культура
Антимонопольне регулювання	Кваліфікація персоналу
Податкове законодавство	Організаційна структура компанії
Підходи до визначення маржі платоспроможності	Обсяг власного капіталу
Регулювання страхових тарифів	Структура збалансованості страхового портфеля
Рівень конкуренції на страховому ринку	Рівень і пріоритети фінансового менеджменту
Ризики природних катаклізмів	Стан регіональної мережі
Порядок ліцензування	Тарифна політика
Регулювання перестраховальних операцій	Політика перестраховування
Підходи до визначення маржі платоспроможності	Склад та рівень страхових резервів
Інфляційні процеси	Обсяги клієнтської бази та її стійкість
Соціально-політична ситуація в країні	

Джерело: складено автором на основі даних [36, с. 144]

Однак страховики не можуть взяти до уваги всі фактори, перелічені в таблиці 2.15, що пов'язані з їх фінансовою стійкістю, і тому покладаються на багато факторів, які слід враховувати в процесі своєї діяльності. Однією з головних цілей страховиків є контроль за внутрішніми факторами, що впливають на рівень їх фінансової стійкості, оскільки страховики не можуть контролювати зовнішні фактори [37].

Отже, фінансова стійкість страхових компаній є головною умовою, за якої

страховий заклад може повною мірою виконувати свою багатогранну роль у процесі суспільного відтворення. Кошти, залучені в цьому секторі, в основному кошти приватних та корпоративних клієнтів. Тому важливим фактором інвестування в ці ресурси є фінансова стабільність страхової компанії, тобто умови та механізми надання, підтримки та постійного моніторингу з метою створення надійного інвестиційного іміджу. Забезпечити безпеку та контроль їх ефективного використання та інвестування [37].

У ринкових умовах потреба в інтегрованому управлінні фінансовою стійкістю страхової компанії виникає на певному етапі її діяльності, коли у страховика закінчуються кількісні методи конкурентоспроможності (всебічний розвиток компанії, для переходу до інтенсивного корпоративного розвитку), тобто при зміні концепції управління з екстенсивної на інтенсивну, що є досить актуальним для ПАТ СК "Євроінс Україна".

Можна зробити висновок. Фінансова стійкість страхової компанії - це організаційний стан її грошових потоків (вхідних та вихідних), при якому страхова компанія може своєчасно та в повному обсязі виконувати свої зобов'язання (не тільки поточні, але й ті, що є наслідком негативних зовнішніх та негативні внутрішні фактори) для всіх учасників ринку протягом певного періоду за рахунок позикових та власних ресурсів з метою відновлення їх фінансових показників до бажаного рівня у разі негативних наслідків та / або оптимального пристосування його до постійних змін економічні рамові умови, використовувати нові обставини, властивості та взаємозв'язки для цілеспрямованого та динамічного розвитку страховика на основі доходів та приросту капіталу зараз та в майбутньому. Для того, щоб гарантувати фінансову стійкість страховика як компанії, необхідно забезпечити правильний та ефективний взаємозв'язок між власним капіталом та запозиченнями, щоб гарантувати фінансову стабільність [38, с. 8-9].

Вивчення напрацьованого фахівцями методичного базису аналітичної роботи показало, що відсутня система комплексної оцінки ефективності управління фінансовою стійкістю страхової компанії на основі ключових показників, які

повністю розкривають особливості страхування та забезпечують здатність реагувати на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі. Для цього було створено систему відносних коефіцієнтів та здійснено її практичне затвердження за даними ПАТ СК «Євроінс Україна».

Результати аналітичного дослідження щодо ефективності системи управління фінансовою стійкістю ПАТ "Євроінс Україна" стали не лише основою для ретроспективної порівняльної оцінки, а й джерелом необхідності пошуку напрямків та шляхів вдосконалення загальної системи фінансового управління страховик. Підкреслюючи доцільність використання SWOT-аналізу як інструменту управління фінансовою стабільністю страхової компанії, визначено сильні та слабкі сторони розвитку, а також можливості та ризики ПАТ «СК» Євроінс Україна».

Це дослідження показує, що страховикам потрібно враховувати багато факторів, що впливають на їх внутрішню та зовнішню діяльність, щоб поліпшити своє фінансове становище. Правильно оцінюючи фінансову стабільність, страховики можуть ефективно розпоряджатися своїми фінансовими ресурсами, досягати розумної конкурентоспроможності для страховиків та забезпечувати довгострокову, повну відповідність.

Для поліпшення фінансового стану страховика необхідно створити конкретні умови, особливо такі. Розвиток та розширення всіх видів страхування шляхом впровадження європейських та світових технологій та впровадження нових страхових послуг. Провідна роль у максимальному охопленні ринку, всебічному обслуговуванні споживачів та зниженні преміальних витрат. Посилення та вдосконалення організаційно-територіальних мереж. Створити ефективну систему перестраховання. Ці заходи допомагають українським страховикам поліпшити свій фінансовий стан та дозволяють конкурувати з іншими українськими страховиками, а в майбутньому і з європейськими страховиками [38, с. 10].

Підсумовуючи вище наведене, можна стверджувати, що забезпечення фінансової стійкості страхових компаній залежить від збалансованості та стабільності всього національного інституту страхування, успішного залучення

іноземних інвестицій страховиками на міжнародний ринок капіталу, модернізація та пристосування до вимог суспільства власного бізнесу. Забезпечення фінансової стійкості страховика, як суб'єкта господарювання, також передбачає забезпечення правильного та ефективного співвідношення власного капіталу та боргу для забезпечення фінансової стабільності.

Таким чином, достатній рівень фінансової стійкості страхової компанії, як і всіх суб'єктів господарювання, гарантує поступовий розвиток економіки та стабільність фінансового ринку. Важливо не тільки мати інформацію про поточний фінансовий стан страховиків, але також мати уявлення про ступінь їх потенційного ризику та фінансову стійкість страхових компаній у майбутньому.

2.3 Економетричне дослідження стійкості страхового ринку

Економетричне дослідження стійкості страхового ринку поєднує теорію (математичні моделі) і практику (статистичні дані). За допомогою моделей описують і пояснюють процеси, що вивчаються, а статистичні дані використовують для побудови та обґрунтування моделей.

Економічні дані щодо страхового ринку України за протягом 2010-2019 р. представляють собою часові ряди, які характеризують один і той самий об'єкт, але в різні моменти часу. Послідовні значення часових рядів пов'язані між собою певними залежностями, спостерігаються деякі закономірності у відхиленнях від загальної тенденції розвитку чи виявляються часові зсуви показників (часові лаги). Тому методи обробки таких даних дещо відрізняються від методів, що застосовуються для обробки перехресних даних.

При підготовці статистичних даних для роботи з певною моделлю необхідно забезпечити відповідність цих даних моделі та спільну методичну базу для їх оцінювання. Дані таблиць 2.16 та 2.17 утворюють взаємно узгоджений набір, їх вимірювання здійснюється в грошових одиницях за рік.

Всі необхідні статистичні дані наявні, відсутніх немає.

Дані вхідної сукупності мають:

1. однаковий ступінь агрегування;
2. однорідну структуру одиниць сукупності;
3. одні й ті самі методи розрахунку показників у часі чи просторі;
4. однакову періодичність обліку окремих змінних;
5. порівнянні ціни та однакові інші зовнішні економічні умови.

Висновки, які можна зробити в результаті економетричного моделювання видатків державного бюджету, зумовлені якістю вхідних даних, а саме їх повнотою та достовірністю. А обсяг видатків бюджету та їх структура впливають на соціально-економічний розвиток держави. Аналізуючи структуру державних видатків за функціональним призначенням та їх вплив на зміну основних макроекономічних показників розвитку України, із загальної сукупності видатків доцільним є виділення видатків на державне управління, видатків на підтримку галузей економіки, видатків на соціальний захист населення та на фінансування соціально-культурної сфери. Критеріями для їх відбору є їх обсяг та можливість впливу на номінальний обсяг ВВП.

Дослідимо особливості впливу структури та розміру видаткової частини державного бюджету на характеристики розвитку економіки України, використовуючи кореляційно-регресійний аналіз. Він дозволяє дослідити кореляційний зв'язок між ВВП держави та видатками за окремими статтями, побудувати рівняння регресії, що описує цей зв'язок, і визначити комплексний механізм впливу на зростання ВВП країни змін величини видатків за окремими статтями, а також виміряти тісноту, напрям зв'язку, тощо.

Обсяг видатків бюджету та їх структура впливають на соціально-економічний розвиток держави. Аналізуючи структуру державних видатків за функціональним призначенням та їх вплив на зміну основних макроекономічних показників розвитку України, із загальної сукупності видатків доцільним є виділення видатків на державне управління, видатків на підтримку галузей економіки, видатків на соціальний захист населення та на фінансування соціально-

культурної сфери. Критеріями для їх відбору є їх обсяг та можливість впливу на номінальний обсяг ВВП.

Гіпотезою, що перевірятиметься в ході дослідження, буде наступна: зростання статутного капіталу, страхових резервів та фактичного запасу платоспроможності позитивним чином впливає на фінансову стійкість страхового ринку України.

Для дослідження характеру впливу факторів на фінансову стійкість страхового ринку скористаємось даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, про стан страхового ринку та використаємо модель багатфакторної лінійної регресії.

Побудова моделі множинної регресії здійснювалась за допомогою пакету «Аналіз даних – Регресія» програми Excel.

Результуючим параметром Y є стійкість страхового ринку.

Факторами впливу є X_1 – статутний капітал страхових компаній, млн.грн., X_2 – обсяги страхових резервів, млн.грн. та X_3 – запас платоспроможності, млн.грн.. Кількісний вимір показників здійснюється в грошовій формі. З метою нівелювання інфляційного фактора скоригуємо вихідні дані на індекс інфляції (I) (табл. 2.16).

Таблиця 2.16 Вихідні дані для побудови моделі множинної регресії

Період	Y	X_1	X_2	X_3	I
2010	1082569	34694	32606	69311	109,1
2011	1316600	39996	44771	63541	104,6
2012	1408889	64187	48396	75253	99,8
2013	1454931	65825,8	34410,7	80558,2	100,5
2014	1566728	76845,9	43637,6	138004,7	124,9
2015	1979458	103116,7	37135,4	103700,9	143,3
2016	2383182	117925,6	31412,3	151965,5	112,4
2017	2982920	142446,9	47000,1	144478,3	113,7
2018	3558706	162949,9	63600,7	163865,6	109,8
2019	3974564	168206,5	72365,1	218628,6	104,1

Продовження таблиці 2.16

Період	Y	X1	X2	X3	I
Дані, скориговані на індекс інфляції					
2010	992272,2	31800,2	29886,3	63529,8	-
2011	1258699,8	38237,1	42802,1	60746,7	-
2012	1411712,4	64315,6	48493,0	75403,8	-
2013	1447692,5	65498,3	34239,5	80157,4	-
2014	1254385,9	61525,9	34938,0	110492,2	-
2015	1381338,5	71958,6	25914,4	72366,3	-
2016	2120268,7	104916,0	27946,9	135200,6	-
2017	2623500,4	125283,1	41336,9	127069,7	-
2018	3241080,1	148406,1	57924,1	149240,1	-
2019	3818025,0	161581,7	69515,0	210017,9	-

Джерело: складено автором на основі даних дослідження

Таблиця 2.17 Вектор оцінок коефіцієнтів регресії

	<i>Коефіцієнти</i>	<i>Стандартне відхилення</i>
Y-перетину	-254973,7128	168400,6989
Змінна X 1	15,5245557	3,048431258
Змінна X 2	14,47690435	5,236783809
Змінна X 3	2,359984508	2,940354459

Джерело: складено автором на основі даних дослідження

Рівняння регресії має вигляд :

$$Y = -254973,7 + 15,5X_1 + 14,48X_2 + 2,4X_3 \quad (2.1)$$

Перевіримо значущість параметрів множинного рівняння регресії.

t-статистика

$$T_{\text{табл}}(n-m-1; \alpha/2) = (6; 0.025) = 2.447$$

$$t_i = \frac{b_i}{S_{b_i}}$$

$$t_0 = \frac{-284463.174}{227625.006} = 1.25 < 2.447$$

Статистична значимість коефіцієнта регресії b_0 не підтверджується.

$$t_1 = \frac{15.932}{3.125} = 5.098 > 2.447$$

Статистична значимість коефіцієнта регресії b_1 підтверджується.

$$t_2 = \frac{15.8}{6.438} = 2.454 > 2.447$$

Статистична значимість коефіцієнта регресії b_2 підтверджується.

$$t_3 = \frac{1.493}{3.029} = 0.493 < 2.447$$

Статистична значимість коефіцієнта регресії b_3 не підтверджується.

Множинний коефіцієнт кореляції (Індекс множинної кореляції).

$$R = \sqrt{1 - \frac{0.00209}{0.0916}} = 0.9885$$

Зв'язок між ознакою Y і факторами X_i сильний.

Коефіцієнт детермінації.

$$R^2 = 0.9885^2 = 0.9772$$

Більш об'єктивною оцінкою є скоригований коефіцієнт детермінації:

$$\bar{R}^2 = 1 - (1 - R^2) \cdot \frac{n-1}{n-m-1}$$

$$\bar{R}^2 = 1 - (1 - 0.9772) \cdot \frac{10-1}{10-3-1} = 0.966$$

Чим ближче цей коефіцієнт до одиниці, тим більше рівняння регресії пояснює поведінку Y .

Додавання в модель нових пояснюють змінних здійснюється до тих пір, поки росте скоригований коефіцієнт детермінації.

Перевірка загальної якості рівняння множинної регресії.

F-статистика. Критерій Фішера.

$$R^2 = 1 - \frac{s_e^2}{\sum(y_i - \bar{y})^2} = 1 - \frac{212185065520.5}{9292888499526.1} = 0.9772$$

$$F = \frac{R^2}{1-R^2} \cdot \frac{n-m-1}{m} = \frac{0.9772}{1-0.9772} \cdot \frac{10-3-1}{3} = 85.592$$

Табличне значення при ступенях свободи $k_1 = 3$ і $k_2 = n-m-1 = 5 - 3 - 1 = 1$,
 $F_{кр}(3;6) = 4,76$

Оскільки фактичне значення $F > F_{кр}$, то коефіцієнт детермінації

статистично значимий і рівняння регресії статистично надійне.

В результаті розрахунків було отримано рівняння множинної регресії:

$$Y = -254973,7 + 15,5X_1 + 14,48X_2 + 2,4X_3 \quad (2.2)$$

Важливою передумовою побудови якісної регресійної моделі є незалежність значень випадкових відхилень від значень відхилень у всіх інших спостереженнях. Це гарантує відсутність корельованості між будь-якими відхиленнями і, зокрема, між сусідніми відхиленнями.

Автокореляція (послідовна кореляція) визначається як кореляція між спостерігаємими показниками, впорядкованими в часі (часові ряди) або в просторі (перехресні ряди). Автокореляція залишків (відхилень) зазвичай зустрічається в регресійному аналізі при використанні даних часових рядів і дуже рідко при використанні перехресних даних.

Наслідки автокореляції схожі з наслідками гетероскедастичності: висновки по t- і F-статистикам, що визначають значимість коефіцієнта регресії і коефіцієнта детермінації, можливо, будуть неверними.

Критерій Дарбіна-Уотсона критерій є найбільш відомим для виявлення автокореляції.

При статистичному аналізі рівняння регресії на початковому етапі часто перевіряють здійснимість однією передумови: умови статистичної незалежності відхилень між собою. При цьому перевіряється некорельованість сусідніх величин e_i .

Таблиця 2.18 Перевірка некорельованості сусідніх величин e_i

y	y(x)	$e_i = y - y(x)$	e^2	$(e_i - e_{i-1})^2$
992272,2	886974.298	195594.702	38257287592.405	-
1258699,8	1155041.4	161558.6	26101181199.158	1158456271.385
1411712,4	1615222.164	-206333.164	42573374461.693	135344349753.35
1447692,5	1428281.675	26649.325	710186524.14	54280840072.927
1254385,9	1835427.938	-268699.938	72199656645.664	87231187128.706

Продовження таблиці 2.18

y	y(x)	$e_i = y - y(x)$	e^2	$(e_i - e_{i-1})^2$
1381338,5	2100016.591	-120558.591	14534373933.076	21945858586.384
2120268,7	2317600.573	65581.427	4300923610.772	34648106531.065
2623500,4	2943389.984	39530.016	1562622161.278	678676034.764
3241080,1	3561293.041	-2587.041	6692779.795	1773846464.59
3818025,0	3865299.337	109264.663	11938766612.525	12510803662.515
-	-	-	212185065520.51	349572124505.69

Джерело: складено автором на основі даних дослідження

$$DW = \frac{\sum(e_i - e_{i-1})^2}{\sum e_i^2}$$

$$DW = \frac{349572124505.69}{212185065520.51} = 1.65$$

Критичні значення d_1 і d_2 визначаються на основі спеціальних таблиць для необхідного рівня значущості α , числа спостережень $n = 10$ і кількості пояснюють змінних $m = 3$.

Автокорреляція відсутня, якщо виконується така умова:

$$d_1 < DW \text{ і } d_2 < DW < 4 - d_2.$$

Чи не звертаючись до таблиць, можна користуватися приблизними правилом і вважати, що автокорреляція залишків відсутня, якщо $1.5 < DW < 2.5$.

Оскільки $1.5 < 1.65 < 2.5$, то автокорреляція залишків відсутня.

Оцінка коефіцієнта рангової кореляції Спірмена.

Значимість коефіцієнта рангової кореляції Спірмена

Для того, щоб при рівні значущості α перевірити нульову гіпотезу про рівність нулю генерального коефіцієнта рангової кореляції Спірмена при конкуруючої гіпотезі $H_1: \rho \neq 0$, треба обчислити критичну точку:

$$T_{kp} = t(\alpha, k) \cdot \sqrt{\frac{1 - \rho^2}{n - 2}}$$

де n - обсяг вибірки;

ρ - вибірковий коефіцієнт рангової кореляції Спірмена;

$t(\alpha, k)$ - критична точка двосторонньої критичної області, яку знаходять

по таблиці критичних точок розподілу Стьюдента, за рівнем значущості α і числа ступенів свободи $k = n - 2$.

Якщо $|r| < T_{кр}$ - немає підстав відкинути нульову гіпотезу. Ранговий кореляційний зв'язок між якісними ознаками не значимий. Якщо $|r| > T_{кр}$ - нульову гіпотезу відкидають. Між якісними ознаками існує значущий ранговий кореляційний зв'язок.

По таблиці Стьюдента знаходимо $t(\alpha / 2, k) = (0.05 / 2; 8) = 2.306$

$$T_{кр} = 2.306 \cdot \sqrt{\frac{1 - 0.59^2}{10 - 2}} = 0.66$$

Оскільки $T_{кр} > r$, то приймаємо гіпотезу про рівність 0 коефіцієнта рангової кореляції Спірмена. Іншими словами, коефіцієнт рангової кореляції статистично не значимий і ранговий кореляційний зв'язок між оцінками по двох тестів незначна.

Перевіримо гіпотезу H_0 : гетероскедастичність відсутня.

Оскільки $2.306 > 0.66$, то гіпотеза про відсутність гетероскедастичності приймається.

Таким чином, можлива економічна інтерпретація параметрів отриманої моделі: збільшення статутного капіталу (X_1) на 1 од.вимір. призводить до збільшення Стійкості ринку (Y) в середньому на 15,5 од.вимір.; збільшення страхових резервів (X_2) на 1 од.вимір. призводить до збільшення Y в середньому на 14,5 од.вимір.; збільшення запасу платоспроможності (X_3) на 1 од.вимір. призводить до збільшення Y в середньому на 2,4 од.вимір.

За максимальним коефіцієнтом $\beta_1 = 0.642$ робимо висновок, що найбільший вплив на результат «Стійкості ринку» надає фактор «Статутний капітал».

Статистична значимість рівняння перевірена за допомогою коефіцієнта детермінації і критерію Фішера.

Встановлено, що в досліджуваній ситуації 97,72% загальної варіабельності Y пояснюється зміною факторів X_j .

Встановлено також, що параметри моделі статистично не значимі.

РОЗДІЛ 3.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ СТІЙКОСТІ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

3.1. Результати розвитку страхового ринку України

Сучасний страховий ринок України існує і розвивається в рамках законодавства з урахуванням сформованих страхових інститутів. Про рівень розвитку українського страхового ринку можна судити за величиною частки страхових послуг у валовому внутрішньому продукті (ВВП) країни. В даний час ця частка сягає трохи більше 1,5% [45, с. 365].

Формування українського страхового ринку відчуває ті ж труднощі, що свого часу були присутні на ринках економічно розвинених країн. Наприклад, існує проблема шахрайства в страхуванні, причому як з боку страхувальників, так і з боку страховиків. У перспективі необхідно забезпечити оптимальне поєднання обов'язкового і добровільного страхування при переважному розвитку добровільного страхування. Також потребує подальшого вдосконалення правові механізми моніторингу фінансового стану страхових організацій, їх фінансового оздоровлення, реструктуризації, процедури банкрутства.

Ринок страхових послуг в Україні поступово втягується в сучасні умови глобалізації, в результаті яких він відчуває на собі вплив процесів, що протікають на міжнародному страховому ринку. У зв'язку з нестабільною макроекономічною ситуацією на українському ринку спостерігається скорочення його зростання. Економічний спад негативно впливає на такі фактори розвитку страхового ринку, як купівельна спроможність населення, обсяг кредитування і пандемія коронавірусу.

Розглянемо більш докладно основні проблеми українського ринку страхових послуг.

Перше - це уповільнення зростання ринку, незважаючи на двозначне зростання страхування життя. «Не дивлячись на уповільнення темпів приросту внесків, ринок страхування життя залишається драйвером зростання українського страхового ринку в цілому.

Також важливим фактором українського ринку залишається його консолідація. У всіх сегментах страхового ринку є компанії, що знаходяться на межі банкрутства або відкликання ліцензії. Очікується консолідація страхового ринку, також можливі зміни структури ринку серед компаній, що входять в першу десятку.

Можна виділити такі основні проблеми українських страхових компаній. Першою проблемою є низька капіталізація бізнесу, що не дає можливості працювати з великими ризиками. Також варто відзначити, що процеси злиттів і поглинань часто виходять за рамки страхового бізнесу. Досить актуальним для розвитку українського ринку страхових послуг є страхування життя. У країнах з розвиненим ринком зі страхування життя історично приділялася підвищена увага, розроблені різні технології здійснення страхування і пропонується широке коло послуг. У Україні на сучасному етапі докладаються зусилля до розвитку страхування життя, яке на сьогоднішній день є добровільним.

Також існують і проблеми забезпечення платоспроможності і фінансової стійкості страхових компаній, адже саме платоспроможний попит і фінансова слабкість ринку страхових послуг визначають його місце на світовому страховому ринку, а також і в економіці України. В даний час зберігається тенденція скорочення кількості страхових компаній на ринку України.

Однією з проблем сучасного страхового ринку України є недострахування, або страхування майна не на повну вартість. При такому положенні страховий поліс не гарантує реального відшкодування понесеного в результаті страхового випадку (пожежі, повені і т. п.) збитку страхувальником - фізичною особою [46, с. 108].

В даний час в нашій країні існує ряд проблем, які значно погіршують показники розвитку сільськогосподарського страхування. Обсяг ринку даного

виду страхування в Україні значно менше свого потенціалу. Поточна ситуація характеризується малою часткою застрахованих площ і малим об'ємом договорів по даному виду страхування в портфелях основних учасників страхового ринку.

Друга причина, що стримує розвиток даного виду страхування, - відсутність інтересу у потенційних страхувальників.

Третя причина, що сприяє уповільненню цього виду страхування, - катастрофічний характер ризиків. Щоб убезпечити себе, страховики закладають всі ці ризики в ціну поліса, що збільшує його вартість.

Проблемним питанням вітчизняного страхового ринку є і мала різноманітність пропозицій. Сьогодні страховики надають клієнтам не більше 30-40 страхових продуктів, в той час як в розвинених країнах перелік страхових послуг налічує понад 300 різноманітних видів. З причини нестабільності економіки країни практично відсутні довгострокові накопичувальні програми, які в багатьох країнах є пріоритетними і користуються популярністю у населення [47].

Коливання на валютному курсі відбивається і на ринку страхування. Зниження купівельної спроможності населення позначиться на споживчому й автокредитуванні, яке спричинить зменшення цього сегмента ринку.

Ринок страхування життя залишається одним з найбільш швидкозростаючих сегментів, але переживши період зростання, страхування життя демонструє передумови стагнації, а в середньостроковій перспективі - спаду продажів.

Страхування життя вважається більш розвиненою галуззю, а також є одним з основних видів страхових послуг у всьому світі. В економічно розвинених країнах на страхування життя припадає від 37% до 78% зборів премій страхових компаній і переважна більшість укладених договорів страхування. Ринок страхування життя розвивається в Україні дуже повільно в порівнянні з іншими країнами з розвиненою ринковою економікою, це пов'язано з тим, що даний вид страхування не користується великою популярністю серед громадян нашої країни [47].

Однак, як вже зазначалося вище, страхування життя в Україні поки не грає ту важливу роль в забезпеченні соціальної стабільності суспільства, яка

характерна для більшості розвинених країн. Серед основних причин цього можна назвати:

1. недовіра більшості громадян нашої країни до фінансових інститутів взагалі і страховим компаніям зокрема в силу сумного досвіду втрати своїх коштів у 90-ті роки;
2. низький рівень життя, що не сприяє покупці довгострокового договору страхування життя, який не належить до предметів першої необхідності;
3. недостатньо розвинена страхова культура населення, відсутність звички страхуватися;
4. непрофесійна діяльність страхових компаній, орієнтованих в першу чергу на отримання прибутку, що не розвивають нові види страхування і не формують попит на свої послуги, які нав'язують додаткові договори при покупці обов'язкового поліса страхування, які не виконують свої зобов'язання при настанні страхового випадку;
5. відсутність додаткових стимулів для страхувальників укладати довгострокові договори страхування життя, наприклад, податкові пільги тощо.

Отже, для подальшого розвитку необхідні додаткові гарантії страхувальникам, якими можуть виступати і податкові пільги за довгостроковими договорами життя, і гарантійні фонди, що підвищують упевненість в отриманні виплат, і розробка страховиками цікавих програм, спрямованих на збереження і примноження коштів.

Іншими словами, тільки коли у страхувальників з'явиться зацікавленість в даній послугі і стовідсоткова впевненість у виконанні страховиками всіх зобов'язань, тоді і можна очікувати подальшого розвитку цього важливого, з точки зору соціальної стабільності суспільства, сегмента страхового ринку.

На підставі проведеного аналізу у табл. 3.1 подано коротку характеристику галузі страхування України. (див. додаток Ж)

Отже, страховий ринок України розвивається, але перспективи його зростання ще досить високі. На шляху свого розвитку страховий ринок

зустрічається з низкою проблем, серед яких низький рівень страхової культури та обізнаності населення в наявних страхових продуктах в Україні, тому випадки шахрайства та порушення і правил страхування з обох сторін як страховика так й страхувальника мають місце. З огляду на це маркетингові підрозділи страхових компаній мають проводити навчальні та інформаційні заходи для наявних та потенційних клієнтів, інформувати населення за допомогою засобів масової інформації. Також існують проблеми з кількістю висококваліфікованих спеціалістів зі страхової справи, що мають сучасні теоретичні знання, практичні навички та достатній досвід.

Таким чином, страхування є важливою складовою фінансово-кредитної системи України, яка дозволяє нагромаджувати значні довгострокові інвестиції. Активізація страхового бізнесу формує нові робочі місця, активізує втілення інновацій у діяльність вітчизняних підприємств, формує стійкість економічної системи та зменшує негативні наслідки глобальних ризиків. Посилення конкуренції на страховому ринку загострює для страхових компаній проблему утримання існуючих та залучення нових клієнтів. Вирішенню цієї проблеми сприятиме втілення концепції маркетингу відносин у їх діяльність. Діджиталізація є новим напрямком формування страхового ринку, що передбачає цілу низку технологій у поєднанні із телекомунікаційними системами, сприяє покращенню обслуговування як потенційних клієнтів страхових організацій, так і діючих страхувальників. Факторами, що сприяють розвитку діджиталізації на страховому ринку, є формування фактично нового цифрового суспільства, яке ґрунтується на використанні різноманітних діджитал-технологій. На українському страховому ринку в нинішньому форматі можна виокремити такі основні тенденції діджиталізації:

Основними проблемами розвитку страхування в Україні є: недовіра більшості громадян нашої країни до фінансових інститутів взагалі і страховим компаніям зокрема; низький рівень життя; недостатньо розвинена страхова культура населення, відсутність звички страхуватися; непрофесійна діяльність страхових компаній, орієнтованих в першу чергу на отримання прибутку, що не розвивають

нові види страхування і не формують попит на свої послуги, які нав'язують додаткові договори при покупці обов'язкового поліса страхування, які не виконують свої зобов'язання при настанні страхового випадку; відсутність додаткових стимулів для страхувальників укладати довгострокові договори страхування життя, наприклад, податкові пільги; макроекономічна нестабільність; нестача фахівців, що володіють достатніми знаннями і навичками, що дозволяють розвивати страховий бізнес, в тому числі відповідно до міжнародних стандартів; відсутність необхідної статистичної інформації, як з боку держави, так і напрацьованої страховим співтовариством.

3.2. Перспективи подальшого розвитку страхового ринку України

Потрібно бути ознайомленим зі світовим досвідом, щоб визначити перспективи подальшого розвитку українського страхового ринку.

Сучасні тенденції, характерні для світового економічного простору, не можуть не впливати на процес формування єдиного закордонного досвіду розвитку ринку страхових послуг. Світовий ринок страхування включає в себе повний спектр економічних відносин, що виникають між учасниками світового ринку з приводу купівлі - продажу і надання страхових послуг, отримання захисту від того чи іншого різновиду ризиків.

Як правило, страховики, що діють на міжнародному рівні, беруть участь в інвестиційній діяльності та беруть участь у реалізації фінансових проектів. Тому вони повинні характеризуватися високою фінансовою стійкістю та платоспроможністю. Але насправді навіть найуспішніші страховики при формуванні портфеля договорів можуть мати кілька страхових подій одночасно або окремо, тому неможливо повністю розрізнити страхове покриття.

У зв'язку з цим такі механізми, як перестраховання, керуватимуть світовим страховим ринком і передаватимуть ризик перестраховикам, щоб захистити свій

страховий портфель від наслідків низки великих страхових подій. У цьому випадку визнання ринку перестраховання таким, що походить від страхового ринку, виявляє наступне: Усі питання на світовому страховому ринку знаходять своє відображення в сегменті перестраховання.

Проблема зарубіжного досвіду розвитку страхового ринку включає кілька проблем. Перша - через відсутність консенсусу щодо побудови світового страхового ринку. На сьогоднішній день багато авторів вважають, що єдиного світового страхового ринку не існує, лише сегменти сформовані навколо найбільшого у світі центру регіональних асоціацій страховиків. Він оперує північноамериканським страховим ринком навколо США та європейським страховим ринком навколо Західної Європи. Територія навколо Японії - це японський страховий ринок, до якого належить більшість країн Азії.

Інше питання пов'язане з нечітким визначенням впливу глобалізації на розвиток страхового сегменту. Це перешкода або умова для досягнення запланованого зростання.

Вирішення цих проблем можливе з урахуванням динаміки якісних та кількісних показників світового страхового ринку, які можна оцінити за допомогою статистичних даних. За результатами 2019 року загальний обсяг страхових послуг досяг 4,555 трлн дол. США, що на 3,8% більше порівняно з 2018 роком. Це пов'язано зі зростанням світової економіки та, як наслідок, зростанням попиту на страхові послуги [49].

Світовий ринок перестраховання менший за світовий страховий ринок, і, за оцінками Міжнародного валютного фонду (МВФ), він складає приблизно 600 мільярдів доларів.

Особливу актуальність на сьогоднішній день в розвитку ринку страхових послуг в світі грає досвід застосування block-chain в страхуванні.

За 2018-2019 роки загальний обсяг інвестиційних вкладень в сферу block-chain-стартапів в світі склав більше 800 мільйонів доларів. У базі даних McKinsey зареєстровано понад 200 block-chain-проектів, 20 з яких мають відношення до сфери страхування, і всі вони пропонують block-chain-рішення, що виходять за

рамки прискорення платежів. Навіть традиційні страхові гіганти, такі як AXA, Generali і Allianz почали інвестувати в block-chain-ініціативи [50].

Згідно зі звітом Deloitte, презентованому в рамках Всесвітнього економічного форуму, в складанні якого взяли участь понад 800 економістів і експертів в сфері технологій і інновацій, в найближчому майбутньому близько 10% світового ВВП буде зберігатися в block-chaine.

А до 2025 року, відповідно до даних того ж дослідження, близько 58% бізнес-проектів буде застосовувати біткойн і block-chain. Ці величезні капітали потребують страхових послугах [51].

Останнє дослідження, проведене на замовлення фонду Long Finance компанією Z / Yen за підтримки PwC в 2019 році, свідчить про те, що ринок страхування позитивно сприймає впровадження block-chain-рішень. Інформація для звіту була отримана в ході інтерв'ю з брокерами, страховиками, перестраховиками, регуляторами і професійними організаціями з різних країн, які працюють на світовому страховому ринку [52].

Потенціал block-chaina в сфері надання фінансових послуг справді величезний. Наприклад, за недавніми оцінками фахівців з PwC, систематичне застосування block-chain-рішень в банківській діяльності тільки в рамках попередньої перевірки клієнтів та протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом може забезпечити економію в розмірі 2,5 мільярдів доларів, з тих 10 мільярдів, які витрачаються на обробку інформації в цьому секторі щорічно [53, с. 15].

Однак цими потенційними вигодами інтерес страхового сектора до block-chain не обмежується. Block-chain може стати саме тією технологією, яка, поряд зі зниженням витрат і підвищенням ефективності процесів, може кардинально змінити методи роботи страхової індустрії, сприяючи зростанню прибутку і розвитку сектора.

Угоди на основі block-chaina поступово прибирають з ринку посередників, забезпечуючи точний облік документів, дозволяючи сформувати єдину глобальну, безпомилкову базу даних, якою до теперішнього часу не існувало.

Компанії Z / Yen і PwC відзначають, що відносини з споживачами, регуляторами і бізнес-партнерами повинні покращитися в міру того, як block-chain дозволить прискорити процес прийняття рішень і підвищити точність даних [52].

Представник Американського інституту підприємництва (AEI) Скотт Готтліб вважає, що технологія block-chain допоможе оптимізувати процес оформлення страхових портфельів. За словами Готліба, сформований за допомогою block-chaina портфель зможе автоматично регулювати страхові виплати в режимі реального часу, при цьому рівень анонімності та захисту даних про здоров'я підвищиться.

Block-chain можна також використовувати для того, щоб не допустити неправомірних змін або фальсифікації медичних документів. Таку пропозицію висловлюється в статті двох лікарів - Грега Ірвінга і Джона Холдена.

Вони пропонують підписувати медичні документи за допомогою алгоритму SHA-256, який перетворює підпис в біткоїни-адреса. Перевірити оригінальність документа можна буде в block-chainе біткоїнів. Такі заходи дозволять виключити маніпулювання даними та посилять довіру до наукових досліджень і страховим компаніям [54, с. 512].

Страхові компанії Allianz Risk Transfer AG (ART) і Nephila Capital Limited успішно протестували систему розумних контрактів, що дозволяє проводити операції з фінансовими інструментами, прив'язаними до страхування від природних катастроф.

У річному звіті рейтингового агентства S & P відображені проблеми, що характеризують складні операційні умови для діяльності перестраховальників. В першу чергу проблеми пов'язані з надвисоким зростанням конкуренції, триваючим зниженням тарифів, консолідацією перестраховального сектора, викликаного глобалізацією.

Найвідчутніше зниження тарифів спостерігалось за договорами ексцедента збитковості і склало близько 20%. Перестраховальні компанії зіткнулися з наступною проблемою: вони повинні підтримувати необхідний рівень капіталізації при сформованому рівні ставок, при цьому прибутковість падає до мінімальних значень [55].

На даний момент часу виявляється тенденція зниження попиту на послуги перестраховиків у зв'язку з підвищенням якості управління ризиками страховими компаніями, поліпшенням показників їх балансу. У зв'язку з цим, у первинних страховиків відсутня потреба купувати перестраховальний захист. Таким чином, перспективи зростання світового ринку перестраховування сповільнюються. Принциповим рішенням такої проблеми є проведення операцій зі злиття і поглинання компаній, що веде до синергії витрат, збільшення перестраховальної ємності, диверсифікації ризиків, що приймаються.

Після ознайомлення зі статистикою зарубіжного досвіду розвитку ринку страхових послуг на основі міжнародних звітів, оглядів, було виявлено відсутність українських компаній в числі найбільших. У такому разі не можна говорити про повноцінне формування єдиного страхового ринку, оскільки Україна не увійшла до числа таких центрів, незважаючи на те, що значення індексу КОФ, що відображає ступінь економічної глобалізації, перевищує показник Японії (Index КОФ для України становить 65,9, а для Японії - 65,87) [56, с. 35].

В даний час Український ринок страхових послуг не може бути інтегрований у світовий простір через недостатню ємність. За оцінками експертів весь Український ринок страхових послуг становить лише 0,6% від світового. така ситуація пояснюється малим середнім утриманням по одному ризику, яке, як правило, не перевищує 50 тис. доларів США. При розміщенні великих же ризиків потрібно немислимо велика кількість страхових компаній. Цей фактор робить перестраховування на Українському ринку не вигідним для іноземних страхових компаній [57, с. 143].

Таким чином, розвиток зарубіжних страхових ринків свідчить про те, що страхування виступає важливим сектором національних економік, забезпечуючи перерозподіл 8 - 12% валового національного продукту. Акумуляуються страховими організаціями кошти служать джерелом великих інвестицій. Державне регулювання страхової діяльності за кордоном в основному направлено на контроль за фінансовою стороною роботи страхових компаній. Особливої актуальності на сьогоднішній день в розвитку ринку страхових послуг в світі

відіграє досвіду застосування block-chain в страхуванні.

В сучасних умовах в світі перерахованих системних проблем українського ринку страхування, необхідно створити цілісну наукову систему, яка буде забезпечувати подальше вдосконалення і розвиток страхування.

На нашу думку вона повинна складатися з наступних заходів:

реалізації заходів державної підтримки та розвитку бізнесу;

передбачених державною програмою підтримки та розвитку бізнесу "Дорожня карта бізнесу-2025";

впровадження нових інформаційних технологій в страхування;

застосування block-chain в страхуванні.

Розглянемо ці заходи тепер детальніше.

Державна підтримки та розвитку бізнесу повинна передбачати ряд заходів щодо розвитку ринку страхових послуг України.

В рамках вдосконалення наймасовішого класу - обов'язкового страхування пропонується переглянути метод обліку і розрахунку коефіцієнта «бонус-малус» з урахуванням страхових випадків водіїв, що діють від імені юридичних осіб. В даний час «бонус-малус» застосовується при оформленні договорів тільки для фізичних осіб, однак, великий відсоток ДТП припадає на водіїв, які є співробітниками юридичних осіб. Проте, ці страхові випадки не впливають на коефіцієнт «бонус-малус». Відповідно, вартість страхування для них не збільшується після ДТП, як це відбувається з фізичними особами.

Також потрібно визначити комплекс заходів, серед яких запровадження періодичного механізму здійснення страхової виплати за обов'язковим страхуванням цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів в разі смерті громадянина.

Крім того, державі необхідно приділити увагу подальшому розвитку страхування цивільно-правової відповідальності шляхом його впровадження за наступними напрямками:

1. власники об'єктів масового перебування людей (МПЛ) з необхідністю визначення списку об'єктів, що відносяться до МПЛ;

2. професійна відповідальність медичних організацій і медичних працівників;
3. адвокатів, оцінювачів;
4. орендодавців;
5. будівельно-монтажні роботи (від стадії проектування до здачі в експлуатацію);
6. перевізників вантажів і ін.

Для бізнесу страхування має стати гарантом виконання майнових зобов'язань перед третіми особами, для страховиків - відправною точкою для зростання.

Незважаючи на те, що страховий ринок формується протягом майже трьох десятиріч, в його екосистемі досі не створені інфраструктурні інститути з протидії страховому шахрайству. На думку страховиків, відмінним рішенням тут може стати функціонал і накопичена статистика Єдиної страхової бази даних. Наприклад, для запобігання отримання шахраями страхових виплат в декількох страхових компаніях, необхідно реалізувати функціонал виявлення збігів за страховими випадками. З метою ефективної боротьби зі страховим шахрайством пропонується внести до Кримінального Кодексу, в розділ «Кримінальні правопорушення проти власності» самостійний склад злочину «Шахрайство у сфері страхування». Тема боротьби зі страховим шахрайством стоїть гостро в усьому світі. Так, за оцінками експертів, щорічні втрати страхових компаній в світі оцінюються в сотні мільярдів доларів, незаконно отриманих шахраями, в силу нерозвиненості інструментів протидії і слабкою законодавчої бази. В цілому це негативно впливає на розвиток страхування.

У частині розвитку компаній зі страхування життя необхідно реалізувати наступні заходи:

- впровадження спільного пенсійного ануїтету, який передбачає об'єднання пенсійних накопичень подружжя і перерозподіл доходів на користь жінки, так як, найчастіше, суми пенсійних відрахувань у жінок нижче, ніж у чоловіків, а тривалість життя більше. Крім того, спільний пенсійний ануїтет подружжя дозволяє успадковувати другу частину ануїтету в разі смерті одного з них.

- участь застрахованих у державній освітній накопичувальній системі, яка полягає в субсидуванні державою освітніх депозитів на 5% -7% і базується на співробітництві з банками другого рівня.

Великою проблемою протягом багатьох років залишається нерозвиненість класичного накопичувального страхування життя, яке пояснюється певною недовірою потенційних клієнтів до довгострокових інвестицій. Хоча даний клас може стати хорошим інструментом захисту при різних ситуаціях: при втраті доходу в результаті нещасного випадку або хвороби; в разі втрати годувальника; накопичення на освіту дітей; забезпечення в старості та ін.

Ще одним важливим питанням для компаній зі страхування життя залишається недотримання роботодавцями законодавства про обов'язкове страхування працівника від нещасних випадків під час виконання ним трудових (службових) обов'язків і низький контроль за його дотриманням з боку державних органів.

Однією з відмінних рис сучасної економіки є широке використання інформаційних технологій. Масштаб трансформації, яка відбувається під впливом інформаційної революції, дозволяє говорити про становлення нової економічної моделі - цифрової економіки, в якій ключовим фактором виробництва виступають дані в цифровому вигляді. Такі технології в тій чи іншій мірі використовуються і на страховому ринку. Їх застосування дозволяє істотно підвищити ефективність багатьох процесів у страховій діяльності.

У той же час очевидно, що можливості, які надають цифрові технології, реалізовані далеко не в повній мірі. Розширення їх застосування в страховій діяльності є важливим напрямом, що дозволяє забезпечити розвиток страхування. Зокрема, з їх допомогою можна:

- а) створити додаткові канали інформування населення про страхові компанії і пропонованих ними страхових послугах;
- б) удосконалювати способи взаємодії між страховиками і страхувальниками в області продажу і виконання страхової послуги;
- в) використовувати більш ефективні процедури отримання інформації для

оцінки прийнятих на страхування ризиків і ліквідації наслідків страхових випадків;

г) використовувати нові способи зберігання необхідної інформації і передачі її зацікавленим особам.

Таким чином, застосування цифрових технологій дає можливість зменшити витрати страховиків на укладання та обслуговування договорів страхування і знизити вартість страхових послуг, зробити їх більш доступними і зручними за рахунок підвищення швидкості і якості обслуговування. Це в свою чергу повинно сприяти підвищенню інтересу до страхування і привести до зростання обсягу страхових операцій.

Серед напрямків інтернетизації в страхуванні можна виділити:

- доведення до клієнтів інформації про страховиків і послуг, які вони надають;
- продажу страхових послуг;
- збір інформації про страхувальників;
- врегулювання наслідків страхових випадків;
- створення каналу для зворотного зв'язку між страховиком і страхувальником [58].

В цілому розвиток взаємодії між страховиками і страхувальниками за допомогою більш широкого використання електронних каналів продажів і переведення на електронний документообіг супроводу договорів страхування, включаючи врегулювання збитків, є важливим напрямком використання цифрових технологій на страховому ринку. Воно може стати, з одного боку, зручним і легким способом залучення страховими організаціями нової клієнтської бази і утримання поточних клієнтів, а з іншого - способом підвищення швидкості і якості обслуговування. Крім того, перехід на електронний документообіг дасть можливість страховикам зібрати цінну інформацію про клієнтів, а також отримати безпосередній доступ до них, що дозволить страховикам розвивати прямі продажі страхових продуктів.

Розглядаючи питання, застосування технології великих даних в страхуванні

особливу увагу слід звернути і на зарубіжний досвід впровадження block-chain в страхування, згідно з яким на сьогоднішній день можна виділити наступні основні напрямки впровадження block-chain на Українському страховому ринку:

- поліпшення зацікавленості клієнтів,
- пропозиції нових економічно вигідних продуктів для ринків, що розвиваються
- розробка страхових продуктів
- пов'язаних з «інтернетом речей» [58].

Розглянемо тепер їх детальніше.

Підвищення зацікавленості клієнтів. Важливим інструментом впливу на клієнтів, що дозволяє підвищити їх інтерес до послуг компанії, стане використання переваг block-chain для роботи з їх персональною інформацією. Страх клієнтів втратити контроль над особистими даними в момент їх передачі компанії і невдоволення з приводу необхідності регулярно відповідати на одні і ті ж питання могли бути усунені за допомогою окремого block-chain для перевірки даних клієнтів, керованого ними безпосередньо.

Block-chain може бути корисний для зниження адміністративних та управлінських витрат за рахунок автоматизованої перевірки особистості справ поліса і дійсності договору з ним, реєстрації вимог по страхових виплатах, перевірки даних, що надходять від 3-их осіб (наприклад, зашифрованої передачі даних між лікарем і постраждалим особою для підтвердження необхідності виплати) за допомогою платіжної інфраструктури на основі block-chain і розумних контрактів [58].

Ще одним перспективним напрямком впровадження block-chain в страхуванні є створення єдиної бази страхових історій.

Успішний перехід на block-chain в страховому бізнесі в глобальному масштабі стримують внутрішні чинники (можливі технічні обмеження, питання прозорості та принципи взаємодії рівноправних суб'єктів системи), а також невизначеність в області нормативно-правового регулювання, конфіденційності та оподаткування.

Проблемами технічного характеру є:

1. Проблема 51-го відсотка. Її суть полягає в тому, що якщо один з Майнерів володіє більш ніж 51-м відсотком операційних потужностей системи, то він може обробити подвійну покупку раніше, ніж інші вузли дізнаються, що його гроші були витрачені. Ця атака може бути небезпечна для маленьких мереж. Чим більше мережа, тим складніше одному користувачеві акумулювати понад 51% потужностей.

2. Проблема розвитку. Так як кожен вузол передає повідомлення всім сусідам, і ці сусіди, в свою чергу, передають це повідомлення всім своїм сусідам, обсяг переданої інформації в мережі збільшується на кожному кроці. Тому з ростом мережі буде рости і трафік в мережі, а з ростом трафіку буде рости час на здійснення транзакції, досягаючи такого значення, при якому користуватися мережею стане неможливо. Ця проблема має в даний момент існує кілька рішень. Кожне рішення підходить для певного використання block-chain, проте не існує одного універсального рішення.

3. Проблема відкритості / закритості даних, яка полягає в можливості легкого доступу до даних будь-якого учасника мережі. З метою її усунення була розроблена версія block-chain «закритого» типу, але їй важче виконувати вимогу «прозорості» транзакцій, яке є необхідною умовою функціонування системи.

Наступною проблемою є відсутність централізованого управління, в системі, яка покликана усунути його. Але для її повноцінного запуску необхідно централізоване керівництво з розробки стандартів і протоколів операційної сумісності для численних відкритих або приватних мереж block-chain, використовуваних в страховій галузі.

Проблема надлишкової прозорості, не дозволяючи дотримуватися комерційну таємницю, патенти, дані досліджень та інше.

Проблема кадрових перестановок полягає в тому, що автоматизація на базі даної технології призведе до зникнення багатьох спеціальностей, а до нових ролей будуть пред'являтися абсолютно нові кваліфікаційні вимоги.

Проблема нормативно-правової відповідності полягає в неоднозначній

реакції уряду різних країн.

Проблема радикального зміни в юриспруденції може в перспективі призвести до припинення існування правової системи як такої [58].

Таким чином, ключовими проблемами впровадження block-chain в страховому бізнесі є: проблеми технічного характеру; відсутність централізованого управління; надлишкова прозорість; проблема кадрових перестановок; проблема нормативно-правової відповідності.

Рішення проблеми 51-го відсотка може полягати в створенні масової мережі, мину етап маленьких мереж, для чого необхідно простимулювати взяти участь в її створенні якомога більше число учасників.

Основними шляхами вирішення проблеми розвитку є: децентралізація управління обсягами переданої інформацією, вдосконалення технологій передачі та зберігання інформації.

Вирішити проблему відкритості / закритості даних можливо шляхом використання версія block-chain «закритого» або подвійного шифрування параметрів облікового запису.

Для вирішення проблеми централізованого управління необхідна активна участь держави, його контролюючих органів, законодавча підтримка і заохочення розвитку технологій block-chain.

Проблему надмірної прозорості, на сьогоднішній день вирішити не представляється можливим, тому що будь-яке її рішення негативно позначиться на ключових параметрах функціонування block-chain.

Рішення проблеми кадрових перестановок полягає в тому, що необхідно проводити безперервне підвищення кваліфікації кадрів, поступово привчаючи до специфіки роботи з даною мережею, знімаю тим самим пріоритети в освітніх програма. Дані заходи у багато буду доповнювати заходи з централізованого управління, точно також, як і проблема нормативно-правової відповідності.

Проблему радикальної зміни в юриспруденції на даний момент поки що вирішити також не представляється можливим, тому що вона є проблемою тільки в перспективі.

Окремо відзначимо, що в умовах, що склалися очікується, що впровадження block-chain відбуватиметься повільно протягом наступних декількох років, оскільки зараз розробляються стандарти і протоколи для кожної галузі, а також обговорюються податкове і нормативне регулювання.

Підводячи підсумок всьому вищевикладеному, можна зробити наступні висновки. Розвиток зарубіжних страхових ринків свідчить про те, що ринку страхових послуг України передбачають впровадження нових технологій та удосконалення домінуючих сегментів ринку страхових послуг, дозволять утворити нові можливості ведення економічної діяльності, а також будуть визначальним для побудови нового напрямку в галузі страхування.

Тому і розвиток страхового ринку в Україні все більше залежить від впровадження нових інформаційних технологій. Їх використання в страховій діяльності дає можливість збільшити обсяг страхових операцій, підвищити якість страхових послуг, знизити витрати і в кінцевому рахунку, підвищити ефективність страхування як методу управління ризиками.

У той же час можливості, які надають цифрові технології, реалізовані в страховій сфері далеко не в повній мірі. Цьому перешкоджають як об'єктивні, так і суб'єктивні обставини. До них можна віднести, з одного боку, матеріальні і фінансові можливості страхових організацій, а з іншого - ряд законодавчих і інфраструктурних обмежень, що існують в Україні в даний час.

Зокрема, важливим завданням є підвищення рівня інформаційного забезпечення страхового ринку. Для цього доцільно інтегрувати наявні в учасників страхового ринку інформаційні ресурси в єдину систему; забезпечити взаємодію між інформаційними ресурсами страховиків та органів державної влади і управління; підключити державні бази даних до баз даних суб'єктів страхової діяльності.

Варто було б також вжити заходів, що дають можливість більш широко використовувати електронні страхові поліси і електронні підписи, а також встановити стандартний протокол інформаційного обміну для процесів і операцій, пов'язаних з продажами страхових послуг, пролонгаціями договорів страхування,

врегулюванням наслідків страхових випадків.

Для розширення можливостей страховиків в області цифровізації процесів врегулювання збитків важливим є внесення змін до податкового законодавства, що дозволяють відносити суми страхових виплат до витрат страхових організацій на підставі документів, що підтверджують факт і причини настання страхових випадків, а також розміри завданих ними збитків, які отримані по телекомунікаційним каналах зв'язку.

Основними завданнями держави щодо розвитку ринку страхових послуг є: забезпечення повноцінного захисту прав споживачів страхових послуг; вдосконалення та впровадження сучасних страхових технологій; вдосконалення системи внутрішнього контролю страховиків; підготовка висококваліфікованих кадрів для ринку страхових послуг; підвищення рівня страхової грамотності населення; підвищення рівня страхового та перестрахового захисту; посилення ролі українського страхового ринку на міжнародному рівні.

ВИСНОВКИ

На підставі проведених досліджень можна зробити такі висновки:

1. Дефініція визначення «фінансового ринку»: фінансовий ринок - це особливий ринок, на якому зустрічаються попит і пропозиція, за допомогою яких відбувається купівля-продаж необхідних фінансових інструментів, активів та послуг задля здійснення відтворюючого процесу суб'єктами підприємницької діяльності.

Відповідно «фінансова стійкість» - це такий стан економіки, за якого відбувається ефективний перерозподіл ресурсів між суб'єктами економічних відносин, а також завдяки цьому стану досягається перевищення доходів над витратами, що забезпечує високу платоспроможність.

2. Страховий сектор України перебуває на початковій стадії розвитку і відчуває певні проблеми, що пов'язано з нестабільною макроекономічною ситуацією. Подальший розвиток страхового ринку повинен стати пріоритетом в економічних та соціальних аспектах державної політики.

3. Страховим компаніям слід враховувати якомога більше факторів, що впливають на їх внутрішню та зовнішню діяльність, щоб поліпшити своє фінансове становище.

4. Достатній рівень фінансової стійкості страхових компанії буде гарантувати поступовий розвиток економіки та стабільність фінансового ринку. Важливо не тільки мати інформацію про поточний фінансовий стан страховиків, але також мати уявлення про ступінь їх потенційного ризику та фінансову стійкість страхових компаній у майбутньому.

5. Українська економіка характеризується рядом проблем, зокрема страхування значною мірою залежать від загальноекономічної ситуації в Україні, стану у ній ринків капіталу, політичної стабільності, кількості природних та техногенних катастроф, динаміки чисельності населення та його структури за віком, формування довіри населення до страховиків.

6. Пристосування іноземного досвіду до страхового ринку України, допоможе досягти стану стабільності .

7. Основними проблемами розвитку страхування в Україні є: недовіра більшості громадян до фінансових інститутів і страховим компаніям; низький рівень життя; недостатньо розвинена страхова культура населення; відсутність звички страхуватися; непрофесійна діяльність страхових компаній; відсутність додаткових стимулів для страхувальників укладати довгострокові договори страхування життя; нестача фахівців; відсутність необхідної статистичної інформації, як з боку держави, так і напрацьованої страховим співтовариством.

8. Основними завданнями держави щодо розвитку ринку страхових послуг є: забезпечення повноцінного захисту прав споживачів страхових послуг; вдосконалення та впровадження сучасних страхових технологій; вдосконалення системи внутрішнього контролю страховиків; підготовка висококваліфікованих кадрів для ринку страхових послуг; підвищення рівня страхової грамотності населення; підвищення рівня страхового та перестрахового захисту; посилення ролі українського страхового ринку на міжнародному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Онікієнко О.В., Передерієва С.О. Сутність фінансового ринку, його роль у фінансовій системі та перспективи розвитку. Вісник східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля №8(215), 2014 .- С.127
2. Білоус О.А. Ринок облігацій як сегмент фондового ринку// Фінанси України. – 2005. – №2. – С. 128
3. Красавина Л.М. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения. - М.: Финансы и статистика. - 1994. - 643 с.
4. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. - К.: Ника-Центр, 1999. - Т.1. - 185-259 с.
5. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: Навч. посіб. - 3-те вид., випр. і доп. - К.: Знання-Прес, 2008. - 535 с.
6. Смолянська О.Ю. Фінансовий ринок: Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. - 384 с.
7. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посіб. - 2-ге вид., доп. і перероб. - К.: КНЕУ, 2002.
8. Коваленко В. Науково-методологічні основи фінансової стабільності системи та індикатори її оцінки / В. В. Коваленко // Фінанси України. – 2008. – № 7. – С. 111–1222.
9. Беленький П.Ю. та ін. Фінансовий ринок та його інфраструктура в умовах глобалізації (проблеми, перспективи, регіональні аспекти) / Беленький П.Ю., Шевченко-Марсель В.І., Другов О.О.; Ін-т регіон, дослідж. НАН України. - Львів, 2006 - 523 с.
10. Василик О. Д. Теорія фінансів : навч. посібник / О. Д. Василик. – К. : Центр навч. літ., 2005. – 480 с
11. Функції фінансового ринку- [Електронний ресурс]. – URL : <https://finlit.online/osnovyi-finansov-ekonomika/funktsiji-finansovogo-rinku-41989.html>
12. Еш С. М. Фінансовий ринок: Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2009.

— 528 с.

13. Ніколишин І.Ю., Зизяк Н.В. Роль та значення фінансового ринку у фінансовій системі України. «Young Scientist» № 7 (10) July, 2014 irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64
14. Оскольський В.В. Ринок цінних паперів України: погляд через призму діяльності Української фондової біржі. - К.: УФБ, 2008. - 584 с.
15. Левченко В.П. Розвиток ринку небанківських фінансових послуг: монографія/ В.П. Левченко. - К.: ЦУЛ, 2013. - 368 с.
16. Financial System Soundness -[Електронний ресурс]. - URL : <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Financial-System-Soundness>
17. About Financial Stability- [Електронний ресурс]. - URL : <https://www.rba.gov.au/fin-stability/about.html>
18. Деркач О. М. Стійкість страхового ринку як передумова фінансової безпеки держави: дис. канд. екон. наук: 08.00.08 / ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ». Суми, 2012. 262 с.
19. Антоніна Шолойко. Забезпечення стійкості страхового ринку України: рукопис канд. екон. наук, доцент кафедри страхування, банківської справи та ризик-менеджменту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ, 2018. 41 с.
20. Коваленко В. В. Методичні підходи до діагностики і моніторингу фінансової стійкості банківської системи / В. В.Коваленко // Актуальні проблеми економіки. - 2006. - № 11 (65). - С. 193-200.
21. Statement on the Government's Asset Protection Scheme. - [Електронний ресурс]. - URL : http://www.fsa.gov.uk/pages/Library/Communication/Statements/2009/aps_detail.shtml PN/18/09
22. Carson C. S., Ingves S. Financial Soundness Indicators / International Monetary Fund. - 2003. - May, 14. - 43 p.
23. Савицька В.Г. Економічний аналіз діяльності підприємства / В.Г. Савицька. - К.: Знання, 2005. - 654 с.

24. Грабовецький Б.Є. Методи експертних оцінок: теорія, методологія, напрями використання : [монографія] / Б.Є. Грабовецький. – Вінниця : ВНТУ, 2010 [Електронний ресурс]. – URL : <http://www.twirpx.com>. 5.
25. Арбузов С. Г. Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. – К.: Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. – 504 с.
26. Белінська Я. В. Механізм забезпечення фінансової стабільності: структура, інструменти, напрями розвитку / Я. В. Белінська, В. П. Биховченко // Стратегічні пріоритети. – 2012. – № 1 (22). – С. 72–84
27. Індикатори фінансової стійкості. – [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.bank.gov.ua/FSI/index.htm>.
28. Офіційний сайт Міністерства фінансів України – [Електронний ресурс]. URL: // <http://www.minfm.gov.ua>
29. Балицька М. В. Роль фінансової стійкості страхових компаній у забезпеченні фінансової стабільності економіки країни / М. В. Балицька // Економіка та держава. – 2016. – № 9. – С. 89–92.
30. Приступа Л. А. Теоретичні засади системи управління фінансовою стійкістю страхової компанії / Л. А. Приступа, О. С. Мельничук // Економічний розвиток України в контексті впровадження прогресивних інформаційних технологій та систем управління: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (25 лютого 2019 р.; м. Київ) / відпов. за вип. С. Остапчук. – К.: ТОВ «ВІПО», 2019. – С. 160–164.
31. Приступа Л. А. Актуальні аспекти оцінювання ефективності системи управління фінансовою стійкістю страхової компанії / Л. А. Приступа, О. О. Гензера, О. С. Мельничук // Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки: збірник наукових статей за матеріалами V Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю (11–12 квітня 2019 р.). Частина 1. – Дніпро: НМетАУ, 2019. – С. 429–434.
32. Про страхування: Закон України від 7 березня 1996 р. № 85/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 18. С. 78.

- 33.Страховий ринок України 2019: висновки та перспективи розвитку. Insurance TOP. URL: https://forinsurer.com/insurancetop_69 (дата звернення: 27.03.2021).
- 34.Офіційний сайт ПрАТ «СК «Євроінс Україна» [Електронний ресурс]. – URL : <https://euroins.com.ua/uk/> (дата звернення: 27.03.2021).
- 35.Аберніхіна І. Г. Система показників оцінки фінансової надійності страховика / І. Г. Аберніхіна, І. Г. Сокиринська // Фінанси України. – 2017. – № 6. – С. 74-86.
- 36.Кривенцова А.М., Павловська О.В. Оцінювання фінансової стійкості страхових компаній – зарубіжний досвід для України // Європейські перспективи. - 2016. - № 2. - С. 138–147.
- 37.Сич О. А., Павлосюк Х. П. Оцінка фінансової стійкості страхової компанії. Ефективна економіка. 2018. № 11. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6704> (дата звернення: 27.03.2021).
- 38.Пікус Р. В. Фінансова стійкість страхової організації та джерела її забезпечення / Р. В. Пікус, М. В. Балицька // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. – 2016. – № 3 (180). – С. 6–10.
- 39.Боднар О.А. Функціонування страхового ринку України в умовах пандемії COVID-19 // Ефективна економіка. – 2019. - № 10. – С. 1 – 7.
- 40.Мельник О. І. Аналіз сучасного стану страхового ринку в Україні [Електронний ресурс] / О. І. Мельник, Л. А. Кульбачна, М. С. Жулім // Modern Economics. - 2018. - № 7. - С. 107-113. - URL : <https://modecon.mnau.edu.ua/analysis-of-the-current-state-of-insurance-market-in-ukraine/> (дата звернення: 27.03.2021).
- 41.Олійник В.М., Бондаренко Є.К. Поняття фінансової стійкості страхової компанії та елементів впливу на неї / В. М. Олійник, Є. К. Бондаренко // Збірник наукових праць. - 2014. - Випуск 39 - С. 149-157.
- 42.Сосновська О. О. Елементи забезпечення фінансової стійкості страхових компаній / О. О. Сосновська // Економіка, фінанси і управління в ХХІ столітті: аналіз тенденцій та перспективи розвитку: зб. тез міжнародної науково-

- практичної конференції. – 2017. – С. 70–74.
43. Чкан І.О. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній / І.О. Чкан // «Науковий огляд». – 2014. – Том 2. №1. – URL: <http://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/68> (дата звернення: 27.03.2021).
44. Шірінян Л. В. Фінансова надійність і фінансова стійкість страховиків // Актуальні проблеми економіки. – 2017. – № 9 (75). – С. 173–178.
45. Окландер М. А., Романенко О. О. Маркетинг в страхуванні / М. А. Окландер, О. О. Романенко // Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". – 2015. – № 12. – с. 362-371.
46. Шипуліна Ю.С. Розвиток теоретико-методологічних засад переходу підприємств на інноваційний шлях розвитку / Ю.С. Шипуліна, С.М. Ілляшенко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2015. – Т. I, № 4. – С. 103-112.
47. Дослідження ринку Block-chain від PwC: потенціал застосування та основні тенденції [Електронний ресурс] - URL: <http://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-fintech-exec-summary-2017.pdf> (дата звернення: 10.04.2021).
48. The Pulse of Fintech, 2015 in Review. Global analysis of fintech venture funding. [Електронний ресурс] - URL: <https://home.kpmg.com/xx/en/home/insights/2016/03/the-pulse-of-fintech-q1-2016.html> (дата звернення: 10.04.2021).
49. InsurTech - технологічний прорив в фінансовому секторі. [Електронний ресурс] - URL: <https://teamprospect.ru/2019/06/26/insurtech/> (дата звернення: 10.04.2021).
50. World insurance in 2019: steady growth amid regional disparities. [Електронний ресурс] - URL: http://www.swissre.com/library/sigma3_2016_en.html (дата звернення: 10.04.2021).
51. Swiss Re. [Електронний ресурс] - URL: http://www.swissre.com/library/sigma3_2017_en.html (дата звернення: 10.04.2021).

- 52.PwC Block-chain Project Creates Living Audit for Wholesale Insurance [Електронний ресурс] - URL: <http://www.coindesk.com/pwc-block-chain-project-creates-living-audit-wholesale-insurance/> (дата звернення: 10.04.2021).
- 53.Адамчук Н. Г. Знайомтеся, блокчейн - хіт інноваційного розвитку страхування / Н.Г. Адамчук // Страхова справа. 2018. - № 1. - С. 14-17.
- 54.Niklas Potrafke The Evidence on Globalization // The World Economy. - 2019. - №38 (3). - С. 509-552.
- 55.Morgan Stanley. [Електронний ресурс] - URL: <https://www.morganstanley.com/what-we-do/research/2019/> (дата звернення: 10.04.2021).
- 56.Сатубалдін І. Особливості організації страхування в США / І. Сатубіліна // Банки Казахстану, 2018. - № 4. - С. 31-35.
- 57.Павленко О.П. Зарубіжна страхова діяльність в країнах з розвинуеною економікою / О.П. Павленко // Актуальні наукові дослідження в сучасному світі. - 2017. - № 1-7 (21). - С. 140-145.
- 58.Block-chain Huge Potential For The Insurance Industry [Електронний ресурс] - URL: <https://seekingalpha.com/article/4002843-block-chain-huge-potential-insurance-industry> (дата звернення: 10.04.2021) .
- 59.Standard & Poor's [Електронний ресурс] - URL: <https://www.standardandpoors.com/> (дата звернення: 10.04.2021).

ДОДАТКИ

Додаток А

Трактування поняття «фінансовий ринок»

№	Автор	Суть визначення
1	Красавина Л.М.	«Світовий фінансовий ринок - це частина ринку позичкових капіталів, де переважно здійснюється емісія, купівля-продаж цінних паперів, у тому числі в євровалютах, і включає світовий грошовий ринок, світовий ринок капіталів і світовий фінансовий ринок» [3, с. 112].
2	Бланк І.А.	«... у найбільш загальному вигляді фінансовий ринок є ринком, на якому об'єктом купівлі- продажу виступають різноманітні фінансові інструменти і фінансові послуги» [4, с.67].
3	Шелудько В.М.	"Фінансовий ринок являє собою систему економічних та правових відносин, пов'язаних із купівлею-продажем або випуском та обігом фінансових активів» [5, с.98].
4	Смолянська О.Ю.	«... є механізмом нагромадження та перерозподілу фінансових ресурсів країни; організованою або неформальною системою торгівлі фінансовими інструментами, основну роль в якій відіграють фінансові інститути, які направляють потоки грошових коштів від власників до позичальників» [6, с.45].
5	Опарін В.М.	«Фінансовий ринок - це сукупність обмінно-перерозподільних відносин, пов'язаних з процесами купівлі-продажу фінансових ресурсів, необхідних для здійснення виробничої та фінансової діяльності» [7, с.24].

Продовження Таблиці 1.1.

6	Білоус О.А.	«Фінансовий ринок – це особливий ринок, на якому продаються і купуються особливий товар гроші, надані в користування на час у формі позик або назавжди» [2, с. 90].
7	Маслова С.О., Опалов О.А.	«Фінансовий ринок – це ринок, на якому визначаються попит і пропозиція на різноманітні фінансові інструменти» [8, с. 86].
8	Василик О.Д.	«Фінансовий ринок – це механізм перерозподілу фінансових ресурсів між окремими суб'єктами підприємницької діяльності, державою і населенням, між учасниками бюджетного процесу, деякими міжнародними фінансовими інституціями» [9, с. 96].

Джерело: складено автором на основі даних : [2-9].

Додаток Б

Структура валових та чистих страхових премій за 2018–2019 роки

Види страхування	Страхові премії, млн грн				Темпи приросту страхових премій, %	
	Валові	Чисті	Валові	Чисті	валових х премій	чистих премій
	2018		2019		2019/2018	
Автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка")	12975,1	11720,7	15110,2	13801,2	16,5	17,8
Страхування життя	3906,1	3906,1	4624,0	4624,0	18,4	18,4
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	3486,7	3243,1	4470,3	4268,8	28,2	31,6
Страхування майна	6440,2	3222,0	6604,8	3518,4	2,6	9,2
Страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійнихявищ	4497,1	1915,6	4746,3	2173,6	5,5	13,5
Страхування фінансових ризиків	5135,5	1663,8	4397,6	2151,2	-14,4	29,3
Страхування медичних витрат	1345,9	1098,8	1885,5	1685,9	40,1	53,4
Страхування від нещасних випадків	1754,2	1329,0	1872,2	1475,3	6,7	11,0
Страхування вантажів та багажу	2899,0	1479,3	2835,0	1432,3	-2,2	-3,2

Продовження Таблиці 2.4.

Страховання відповідальності перед третіми особами	2567,2	1659,7	238,7	1424,3	-12,8	-14,2
Авіаційне страхування	1041,7	778,5	703,7	551,1	-32,4	-29,2
Страховання кредитів	1113,6	577,2	1102,3	366,3	-1,0	-36,5
Інші види страхування	2 05,2	1830,5	2410,6	2113,6	9,3	15,5
Всього	49367,5	34424,3	53001,2	39586,0	7,4	15,0

Джерело: складено автором на основі даних [33]

Додаток В

Страхові виплати за видами страхування за 2018–2019 роки

Види страхування	Страхові виплати, млн грн				Темпи приросту страхових виплат	
	Валові		Чисті		Валових виплат	Чистих виплат
	2018	2019	2018	2019	2019/2018	
Страхування життя	704,9	575,9	704,9	575,9	-18,3%	-18,3%
Види страхування, інші, ніж страхування життя, у тому числі:	12158,5	13762,4	11727,7	13464,6	13,2%	14,8%
Добровільне особисте страхування	2630,3	3215,7	2626,6	3215,6	22,3%	22,4%
Добровільне майнове страхування	6708,6	7004,7	6455,9	6899,6	4,4%	6,9%
- в тому числі страхування фінансових ризиків	1585,0	1624,6	1393,5	1570,1	2,5%	12,7%
Добровільне страхування відповідальності	78,7	346,2	77,9	343,8	339,9%	341,3%
Недержавне обов'язкове страхування	2740,9	3195,8	2567,3	3005,6	16,6%	17,1%
- в тому числі страхування цивільної відповідальності власників трансп. засобів	2682,5	3138,7	2509,2	2954,4	17,0%	17,7%

Продовження Таблиці 2.5.

Державне обов'язкове страхування	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0%	0,0%
ВСЬОГО (всі види страхування)	12863,4	14338,3	12432,6	14040,5	11,5%	12,9%

Джерело: складено автором на основі даних [33]

Додаток Г

PEST-аналіз факторів впливу на успішне функціонування страхових компаній у кризовий період в Україні

Р (Політичні фактори)	Е (Економічні фактори)
<p>партнерські відносини з органами державної влади; реалізація та підтримка проектів на національному рівні; мінімальний тиск влади на діяльність страхових компаній та надання преференцій; соціальне партнерство з органами державної влади.</p>	<p>додаткове залучення клієнтів на основі інноваційної діяльності; вчасне реагування на економічні зміни на основі мобільності командного управління; збільшення показників діяльності страхових компаній та заощадження коштів; підвищення іміджевих позицій страхових компаній серед населення.</p>
S (Соціальні фактори)	Т (Технологічні фактори)
<p>надання якісних фінансових послуг; підвищити довіру населення до страхових компаній; зацікавленість працівників у результативності своєї діяльності; підвищення відповідальності працівників.</p>	<p>використання новітніх фінансових технологій, які можуть значно заощадити фінансові ресурси; економія часу при виконанні традиційних операцій; створення нових можливостей для відкриття страхових програм; зміна організаційного стилю управління компанією; налагодження комунікаційних зв'язків зовнішнього та внутрішнього середовища страхової компанії на основі мобільності, інформаційності, своєчасного реагування на зміни та потреби клієнтів.</p>

Джерело: складено автором на основі даних [39, с. 7]

Додаток Д

**Аналіз перевищення фактичного запасу платоспроможності над
нормативним топ-10 страхових компаній України**

Компанія	Рік					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Розрахунок нормативного запасу платоспроможності за першим способом</i>						
АТ «СК «АРКС»»	138 367	191 821	248 264	296 784	334 684	н/д
ПРАТ «СК «УНІКА»»	119 648	161 288	173 292	246 808	329 245	364 345
АТ «СГ «ТАС»»	72 944	103 374	128 690	174 233	237 194	311 821
ПРАТ СК «АРСЕНАЛ»	81 788	130 897	167 095	211 195	248 680	248 928
ПРАТ СК «ПЗУ Україна»	78 578	109 321	147 530	175 485	243 236	210 171
АТ «СК «ІНГО»»	90 269	117 349	141 202	164 363	194 653	244 965
ПРАТ «СК «ВУСО»»	30 478	38 107	56 444	81 078	102 001	151 667
ПРАТ «СК «АЛЬФА»»	92 635	80 278	84 521	102 790	145 007	175 252
«СТРАХУВАННЯ»	63 856	90 599	70 063	79 985	123 617	116 646
ПРАТ «УАСК АСКА»	54 000	62 484	79 235	102 435	136 464	154 839
<i>Розрахунок нормативного запасу платоспроможності за другим способом</i>						
АТ «СК «АРКС»»	95 214	122 526	155 079	211 794	229 337	н/д
ПРАТ «СК «УНІКА»»	66 147	82 378	92 554	115 422	185 699	221 777
АТ «СГ «ТАС»»	45 922	55 233	68 178	96 548	141 817	189 010
ПРАТ СК «АРСЕНАЛ»	33 141	62 153	61 872	79 367	93 096	107 696
ПРАТ СК «ПЗУ Україна»	40 528	50 447	43 499	61 013	75 997	80 157
АТ «СК «ІНГО»»	75 769	69 539	78 626	96 993	122 837	147 107
ПРАТ «СК «ВУСО»»	9 878	12 839	27 054	41 294	51 333	76 610
ПРАТ «СК «АЛЬФА»»	29 899	28 356	27 896	39 186	93 096	107 696
«СТРАХУВАННЯ»	32 800	18 240	17 120	23 677	35 640	46 779
ПРАТ «УАСК АСКА»	21 683	26 096	29 411	37 872	50 629	63 589
<i>Розрахунок фактичного запасу платоспроможності</i>						
АТ «СК «АРКС»»	430 155	526 832	593 102	472 000	467 835	н/д
ПРАТ «СК «УНІКА»»	188 381	350 684	393 092	402 972	413 478	510 371
АТ «СГ «ТАС»»	368 798	274 963	385 678	448 670	449 415	609 847
ПРАТ СК «АРСЕНАЛ»	166 185	169 225	255 858	272 575	342 941	353 811
ПРАТ СК «ПЗУ Україна»	91 677	149 741	227 412	255 462	331 952	554 275
АТ «СК «ІНГО»»	424 335	523 858	601 616	616 417	597 436	604 023
ПРАТ «СК «ВУСО»»	275 916	261 352	161 971	158 417	154 680	189 754

Продовження Таблиці 2.11.

ПРАТ «СК «АЛЬФА СТРАХУВАНН»»	186 380	173 149	151 046	163 859	183 935	259 704
ПРАТ «УАСК АСКА»	194 532	157 066	175 147	188 575	193 255	164 850
ПРАТ «СК «УНІВЕРСАЛЬНА»»	233 937	260 980	257 592	263 143	258 226	259 561

Джерело: складено автором на основі даних [33]

Додаток Е

Аналіз показників ефективності системи управління фінансовою стійкістю ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за 2016–2018 роки

Показник	Алгоритм розрахунку показника	Рекомендоване значення	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2017/2016		2018/2017	
						Абсолютні відхилення (+,-)	Темп приросту, %	Абсолютні відхилення (+,-)	Темп приросту, %
Коефіцієнт загальної ліквідності, %	Ліквідні активи / Страхові резерви	не менше 100%	231.03	110.94	88.06	-120.09	51.98	-22.88	-20.62
Показник ліквідності страхових резервів, %	Страхові резерви / Ліквідні активи	не більше 100%	43.28	90.14	113.56	46.85	108.27	23.42	25.98
Показник терміновості, %	Грошові кошти / Страхові резерви	не менше 3%	186.90	73.66	21.80	-113.24	60.59	-51.86	-70.40
Частка власного капіталу в пасивах, %	Власний капітал / Пасиви	не менше 10% – 60%	43.66	40.78	29.95	-2.88	-6.59	-10.83	-26.56
Частка страхових резервів у пасивах, %	Страхові резерви / Пасиви	зростання	33.70	52.38	52.77	18.68	55.42	0.39	0.74
Частка страхових зобов'язань, яка забезпечена власним капіталом, %	Страхові резерви / Власний капітал	більше 28%	77.19	128.44	176.21	51.25	66.39	47.77	37.19

Продовження Таблиці 2.12.

Коефіцієнт перестраховування, %	Частка страхових премій, передана в перестраховування / Страхові премії	не більше 50%	74.15	22.15	17.11	-52.00	-70.13	-5.04	-22.75
Прибутковість власного капіталу, %	Чистий прибуток / Власний капітал	не менше 5%	0.17	-34.70	-37.17	-34.87	-20586.77	-2.47	7.12
Питома вага статутного капіталу у власному капіталі, %	Статутний капітал / Власний капітал	зростаюча	65.72	83.09	79.25	17.37	26.44	-3.84	-4.62
Достатність власних коштів, %	Власний капітал / Страхові резерви	не більше 250% – 350%	129.55	77.86	56.75	-51.69	-39.90	-21.11	-27.11

Джерело: складено автором на основі даних [34]

Додаток Ж

Характеристика галузі страхування України

Характеристики	Напрями дослідження
1. Основні економічні характеристики галузі	Характерними ознаками сучасного страхового ринку є бурхливі динамічні процеси, наявність нестабільних тенденцій, зростання присутності іноземних страховиків (більшість з яких є економічно та методологічно потужнішими за вітчизняні), високі потенційні можливості цього ринку та передбачувана необхідність більшого страхового забезпечення соціально-економічних потреб держави та окремих громадян. Високі темпи, але нестабільні тенденції розвитку страхового ринку України вимагають від страхових організацій України прийняття обґрунтованих маркетингових рішень. Розвиток страхового ринку в Україні визначається лібералізацією руху потоків товарів, послуг і капіталу, що сприяє розширенню меж ведення страхового бізнесу та його вихід за національні кордони, а з іншої сторони - формує нові потреби у страховому захисті та використанні нових страхових механізмів під час господарської діяльності організацій та життя населення
2. Аналіз конкурентного середовища	Інтенсивність конкуренції у страховій галузі сильна, існує висока ймовірність входження у галузь нових компаній; вхідні бар'єри незначні та визначаються прихильністю клієнтів до наявних компаній; постачальниками ресурсів є застраховані
3. Рушійні сили	Активне впровадження сучасних інформаційних технологій при збуті та просуванні продуктів, формування програм лояльності, підвищення рівня обслуговування клієнтів, легкість одержання страхових виплат при настанні страхового випадку, відсутність чи обмежена кількість скарг клієнтів, пропозиції нових продуктів для задоволення потреб споживачів
4. Конкурентна позиція основних гравців (стратегічних груп)	Найкращі позиції у 2019 р. на страховому ринку України займали такі компанії як СК «Уніка», «АХА Страхування», «Арсенал Страхування», СК «Р2и Україна», «Українська Страхова Група», СК «ТАС», СК «Універсальна», СК «Княжа», СК «Колоннейд Україна», СК «ІНГО Україна», у структурі власності яких присутні іноземні інвестори

Продовження Таблиці 3.1

5. Ключові фактори успіху	Наявна значна кількість страхових продуктів у різних галузях та видах страхування, гнучка цінова політика, високий рівень сервісу, можливість здійснити оплату через Інтернет чи з використанням платіжних карток, можливість автоматичного пролонгування договору страхування, сформована клієнтська база
6. Перспективи галузі і її загальна привабливість	Перспективи розвитку страхування значною мірою залежать від загальноекономічної ситуації в Україні, стану у ній ринків капіталу, політичної стабільності, кількості природних та техногенних катастроф, динаміки чисельності населення та його структури за віком, формування довіри населення до страховиків

Джерело: складено автором